

המציפה

ערתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

כאוסטריא אונגריין:

לשנה . . . . . 7 כתרין
 חצו שנה 3.50
 לרבע 1.75

כאישנו:

לשנה . . . . . 8 כתרין
 ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

רמת המצפה
 נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה
 ומכיל חמור ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גדל השטח.

ברכת מו"ט 60 הלר. הודעת אירוסין בתר.
 זו או זו כראש הגליון שני כתרין

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק ישם מקומו החדש, כי גם ישם
 מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא שלפאסטישעק נומר 76.918
 האדרה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich)
 כעיס: רהוב סעבאטיאנא 32

Kraków, 4 Listopada 1910.

גליון מא.

קראקא ב' חשוון פ' נה התרע"א.

במסחרנו במלאכתנו בדרך-ארץ ובהליכותינו בקרב
 המשפחה בקרב הקהלה ובקרב המדינה בין אדם להברו
 בין שהוא בן ברית ובין שאינו בן ברית, כי כן אנו
 מוצאים ברברי נביאינו, כי: ציון משפט, צדקה, אמונה
 וקדושה היו לאחדים בפייהם ובלבבם (ישעיה א/ כ"ו —
 כ"ג; ד/ ג'; ל"ג; ה'). על כן יבקש המזרחי מידנו
 גם בשם ציון את משמרת הצדק והמוסר במהרתם
 על-פי הדבר, אשר ישם לפתגם בפיו.

הברו נושא' כלי ה'!
 זאת היא תעודת המזרחי לדעתו בעצמתה
 ובטהרתה, לוא גם שקט היה לנו מסביב.

אולם משלש קדושות אלה — ישראל, תורה
 וציון — השתים הראשונות שבהן פוחתות והולכות
 לעינינו. האיבה הגדולה לישראל זוממת לבלותנו כליון
 חרוץ, ושבתת התורה הולכת ונוכרת משעה לשעה
 ושתי המארות האלה המשולחות בנו אינן אלא תולדות
 מוכרעות לשיבת העם כלו בארץ לא לה במקום
 שהוא סיר החרס, אשר כל פגע, שיפגעהו סיר הנחשת
 ישם אותו לנפץ ולמכתה.

לכן עלינו למחר בכך כהנו להחיש מפלט
 לישראל ולתורתו גם במרם היות עוד ציון פתוחה
 לפנינו וכשם שהיה הקב"ה מדלג על החשבונות ועל
 הקצים, להקדים יציאת ישראל מטערים ארבעים שנה
 לפני כניסתם לארץ, כן גם לנו לעשות, להציל את
 עמנו ואת תורתנו, במרם היות עוד ארץ אבותינו
 פנויה, כי שני אלה בעל הים הם, ואת הדיים יש
 לנצור מכל משמר, וציון הלא קרקע עולם היא שאין

חבת התורה והאומה באה עם חבת ציון כאחד, תקוה
 מפלגת המזרחי, כי בחירי חכריה ישימו על נפשם
 כעין תעודת חובה, להיות בקרב אנודותיהם את רוח
 התורה והמצוה, בהפיצם את ידיעת גופי תורתנו
 ובשהרם את מעשה המצות בדרך הלמוד ובדרך הנדך
 הכנים, כל אגודה לפי המכשירים הראויים לה; ולהתחזק
 כמעוז מוסר אמתנו, המקובל ונא לנו מאבותינו והמסודר
 והמשומר לנו לכל הקתו ולכל משפטו בתורה הקדושה
 שבכתב ושבע"פ; ולשום על לב, כי רק המוסר הזה,
 שירשנו מאברהם אבינו עליו השלום, הוא לבדו המצוק
 כאיתן כל ימות, העומד וקים לעד בתוך שיטות החכמה
 והמוסר המתחדשות בכל דור ועבורתו לפנינו ככני
 מרון, הולפות כצל ועולות כתהו ואוכרות ונשכחות.

על הציונים היראים להתבונן, כי כל כה קיום
 אומתנו באלפי שנות נדודינו יצוק היה רק ברוח המוסר,
 אשר היה ננישמת חיים באף אבותינו; זריזות,
 הסתפקות, צניעות, בישנות, רחמנות,
 רוח נאמנה, ענוה, יראת הטא, טהרת
 הלב, צדקה וגמילות חסדים, הן הנה
 שמות הכרובים, אשר סככו בכנפיהם על ישראל בימי
 עניו ומצוקתו, ואין לנו קנין יקר מקנין לאומי זה, ואין
 תעודה נכבדה לאחינו קהל היראים שבציונים כרברים
 שכלב, ממשמרת המדות האלה, מקיומן, חזקן וחרוש
 נעוריהן בתוכנו, הציונות בטעם היראים מבקשת מיד
 המחזיקים בה, מלבד חבת ציון, גם את משמרת התורה
 והמצוה בכל לב, גם את תחית המדות הטובות: ישרת
 לב, אמונת רוח, הן צדק ולא צדק בכל עסקינו,

היים איינהארן
 מאורשים סוף תשרי תרע"א
 אישפיצין
 דוקלא

מכתב יחיד לרבים.

לא יחדי פלוני בלבד שאל אותי על דבר
 תעודת הציונות בטעם המזרחי, כי מרבים הגיעו לי
 שאלות מטין זה, על כן נמרת, להוציא תשובה אחת
 שוה לכלם.

כל עצמה של רוח הציונות בטעם המזרחי היא
 לדעתי היהדות הנאצלת ממרס, כשהיא בלועה וקלוטה
 בעקר מולדתו של עם ישראל בכל מעמו וממשו ובכל
 טבעו ומגו. וכשם שאי-אפשר לנשמת היהדות להתקים
 בלי גוף האומה הישראלית, כך אי-אפשר לשניהם
 להתעלות ולהגיע אל סוף תקון הצביון המקוה, בלתי-
 אם בהיות להם מושב וכמטה בארץ אבותינו, אשר רק
 ישם תמצא רוח עם ה' את המרחב הראוי לה להסתעף
 במלא גדלה על פי טבעה, בנחת ובלי אונס; תחת
 אשר בארצות הגולה מוצאות גם מצוותינו גם מרותינו,
 גם דרכי רוהנו כל מיני מעצור, החוצצים בפניהן
 ומעקמים את דרך גדולן, ובכך אין הציונות לדעתי
 בעיני המזרחי אלא חבת שלש אלה: תורה, ישראל וציון
 הזקוקות יחד זו לזו בזקה עזה והדוקה מאד, ואין
 המזרחי בא אלא להטות את לבנו לשחר את שלשתן
 בשוה בכל לכבנו, בכל נפשנו ובכל מאדנו, ויעז כי

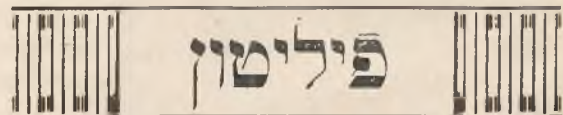
באמת ובתמים לר' שמעון פירט הירא וחררה, הנדיב
 והעסקן בצרכי הצבור באמונה על נזקו, המהומה גדלה
 שבעתים כבוא גם ר' שמעון בעצמו למקום המעשה,
 בראותו שארון האוצר פתוח וריק, הגביר הרים עיניו
 למעלה, ספק את כפיו כמתיאש, נהם בתחלה בלי
 מלים ואחרי כן התעורר מעט וצעק מנחמת הלב:
 שודדתי ורוישתי — אבל לא על הוני הנגנב פה לבי
 כואב, ה' נתן וה' לקח! אלא על הרכוש הגדול,
 שהפקידו אחרים תחת ירי: הסוחרים הקטנים, בעלי
 מלאכות, זיתותים והאלמנות, ההתנים והכלות, וגם
 משרתים ומכחות ומה יעשו אלה העניים הנרכאים?
 אויה לי! מה יעשו האמללים? מה יעשו? ובדברנו גזו
 שער ראשו וזקנו ונפל מלא קומתו ארצה והתעלף.
 הנאספים מהרו להשיכינו על הספה ובעמל רב השיבו
 אליו רוהו.

הדבר נשמע בעיר ושר השוטרים וסגניו מהרו
 לבוא, הקרו ודרשו ורשמו, שאלו את הגביר על ערך
 הנזק שהיה לו, והוא ענה, כי הנזק עולה לסך מאתים
 אלף מלר. על שאלתם אם יש לו חשר על איזה
 איש, שונא ומקנא ענה מר פירט לתמו: מעודי לא
 עשיתי רע לשום אדם ואין לי שונא בעולם, אבל
 הלא נכר הדבר מאפן הגנבה, כי נעשתה רק בידי
 גנבים מומחים, הבקאים במלאכת ידיהם ולא ע"י
 הירושות! אחרי שכתבו השוטרים את הפרטיכל
 והכתיחו למר פירט, להפש אחרי הגנבים, התפטרו
 והלכו לדרכם,
 עברו שלשת ימים ור' שמעון פירט בא אל בית

בשפותיהם ופניהם מתעותים ומתמלאים חרדה וכל
 אכריהם רועדים.

הדבר היה בימי שבת הרב הגאון ר' דוד יפה על
 כסא הרבנות ישם לפני מאה שנה.
 הגאון הזה בקחתו את משרת הרבנות בעיר הזאת
 על ישכמו, תקן כהחל עדרתו שתי תקנות: א. שלא
 ימסור שום יהודי את בן דתו ליד הממשלה לאיזה
 דבר ענש, יהי מאיזו סבה שיהיה, ב. שלא יביאו יהודים
 את משפטיהם בשום ריב וסכסוך לערכאות של נכרים,
 אלא הרב בעצמו ידין בכל ריב ויכרר כל סכסוך על
 פי דין תורה או בדרך הפשר לציון בעלי הדינים.
 היהודים בעיר הזאת, שהיו מכבדים את הרב כמלאך
 אלקים ודבריו היו להם כדברי האורים, קבלו עליהם
 את התקנות האלו לשמרון ולקיימן כאלו נצטוו עליהן
 מסיני.

בימים ההם נתרעש פתאום הגטו הפרנקפורטי
 ממקרה גנבה, שקרה בכנק של הגביר ר' שמעון פירט,
 אחר מגדולי העיר ופרנסיה. והמאורע כך היה:
 אחדים מהעשרה הראשונים, שהשיכו לבית
 הכנסת להתפלל עם רמדומי חמה, התבוננו לגדל
 תמהונם, כי פתח הכנק של ר' שמעון פירט פתוח
 והמנעול נשבר, גם שמשות החלון אשר מצד החדר
 נשברות לרסיסים המפוזרים לכל עבר, מראה עיניהם
 הבינו כי ידי גנבים חלו פה ועשו רעש ברהוב, עד
 שנקבצו כל אנשי הגטו, שיצאו מבהלים מכתיהם
 הצי ערומים, כל אחד תחב ראשו מבעד לפתח ולחלון,
 לראות בעיניו את השעוריה, שנעשתה פה, כלם נדו

פיליטון

הקישת בענין.

את קשתי נתתי בפעניך רמה
 אָמַר אֱלֹהִים —
 שָׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ, יְלִיד־אֲדָמָה
 לְשָׁמַי גְּבוּהִים.

שָׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ, אִם תֵּשֵׁב בְּשֹׁפֵל
 וְנִפְשָׁךְ נֹאֶשֶׁת —
 בְּעַנְי־אֶפֶל, בְּתוֹךְ הָעֶרְפֵּל
 נְתַתִּי הַמְּשֶׁת...

א. ל.

הגנבה.

מאת י"ם הציונני.

בשכונת היהודים אשר בפרנקפורט ע"נ מאין
 שאון והמולה, קבוצות קבוצות עומדים דרי השכונה
 ומטים אזניהם לאחד העומדים בתוכם, המספר מקרה
 נורא, שקרה כאותו הלילה, כלם נדים ראשיהם ושורקים

פרופינציות הדישות.

זה עשרות שנים עמלה ממשלת אוסטריא, לשרש אהרי שארית שלטון האצילים בפולן, לבטל את זכות הפרופינציה, שלא יהיה יפוי-כח מיוחד לבעלי האחוות הגדולות ולעדות למכור משמיט משכרים. במה עשרות מיליונים הוציאה הממשלה מקפת הצבור, לשלם לאצילים הפולנים בעד זכותם זאת ואחרי קבלת את כסף פדיון הזכות חזרו וחזרו רבים מהם את הזכות מידי הנהגת המדינה, להשיג שוב הכנסות הנם בלי עמל וההכירוה שוב ליהודים, למצוץ לשדם ולשד האכרים. עתה הלך גם זמן המעבר, שבו היתה זכות הפרופינציות בידי הנהגת המדינה ומכירת משקים נעשתה משלה-יד הפשי, שהנהגת המדינה נותנה רשיון עליו לכל הטוב בעיניה, ומדת הדין והיושר וגם תועלת המדינה דורשות שכר המוגנים, שטפלו עד כה במשלה-יד זה, בין בתור חוכרי פרופינציות ובין בתור מוגנים פשוטים, ישיגו רשיון, להלץ את המדינה העניה סוף סוף מתחת ידי האצילים והפרופינצורים, שעשו עשר על השבון העם הדל, ומי פלל, כי תוסף הנהגת מדינת גליציה למסור זכות מכירת משקים בידי האצילים הפולנים בעלי האחוות הגדולות! מה שלא ישער ישום אדם, מה שלא היה אפשרי לחיבור בהנהגת המדינה, היה לעובדה, לריק הוציאה הממשלה עשרות מיליונים לפדות בהן את זכות הפרופינציות, לישוא נבראו דחקים, להבל שמחה המדינה הדלה על הגאולה ועל התמורה ועל ההתקדמות: הנסכים והאלופים והבאונים נעשו שוב בעלי פרופינציות ולך הזמן אותם לדין תורה! — ע"פ דישבון העתון הרשמי של הנהגת המדינה נחלקו הרשיונות למכירת משקים באופן הזה: 9687 רשיונות נחלקו בתוך 4819 עדות, מאלה השיגו רק 6157 מוגנים מקדם, 866 רשיונות נתנו לבעלי מלונות, בתי מרחה, בתי מאפה נפת ובתי קוה, שישה השיגו עדות (אע"פ שכפירוש הובטה, שלא יתן רשיון לעדות), 86 רשיונות השיגו חברות ואגודות קונסום של אכרים ובע"מ, 637 חנונים וסותרים, שלא היו מוגנים (אלה הם היהודים בעלי הפרומקציות, שפריציהם עמלו בעדם, לנזול את זכות מכירת משקים מידי מוגנים דלים ולמסרם להם בתור שכר על אמונתם בבחירות), 1268 אכרים (אלה הם היל צבא סטאפינסקי, ראש מפלגת העם הפולני, שאנס את הנציב, לנזול כמעט את כל בתי המזיגה מידי היהודים בבגרי גליציה המערבית ולמסרם לידי בעלי ברייתו), 383 נמסרו לאנשים שונים (פולנים הולכי בטל בעלי פרומקציה), 235 השיגו אצילים פולנים בעלי חרשת ייש ושכר, 49 סתם אצילים בעלי אחוות גדולות וביניהם נסיכים מיליונרים כבני פומוצקי, בני

הדע הרבה מזה של יהודי בוקובינה ופה אין מתעורר להקהיל את העם ולהועץ ולהאנח עכ"פ בצבור, להראות, כי מצטערים אנחנו כי יודעים אנו את העשק הנעשה לנו ואולי, אולי נמצא גם עצה להקל סבלוננו ולהשיב מצבנו, בבוקובינה ג"כ מתנכלים על היהודים להכרית מחיתם ולהוציא מידיהם ענפי פונסתם ולמסרם בידי האכרים, ההולכים ומתפתחים ואינם יכולים להסתפק עוד בעבודת האדמה לבד, אבל שם, באין שם לאום מושל לבדו, לא המיתו את נשמת בני עמנו, לא העמידו להם אפוטרופסים זרים ולא נסו כלל להתעותם בשוא, כי אינם צריכים לקום בעצמם לעזרתם, כי בטוב למדינה בכלל ייטב גם להם, שם נשבר הנוף, אבל הנפיש המרגישות עודנה קימת, ופה בגליציה עול הגלות הקשה מכלה מנפש ועד בשר, פה מבטלים כל כך את קיום צבור יהודי עד שאין בושח כהוג השלימים להונותו ולהולכיו שולל ולהרפות ידיו בכזבים העשויים לנלוו במהרה, כמו שהתעונו זה שלש שנים כרמאות האנקטה ואין לתקפים אף בושח לבטלו בסוף ולבלי לחוש מפני מה יאמרו היהודים המרוטים, כמו שאין חוששים באפריקה מפני מה יאמרו העבדים הפראים, ומה יש להם לחוש, הלא יודעים הם, כי לא יעיוו היהודים ו"באי כחם" כועד המדינה לצעוק בכל מפני הרמאות הגלויה ולא ישאלו כלל מעם בטול האנקטה, הנפש היהודית הגליצית נשפלה כבר עד שעור נפשה של תולעת רמוסה ויותר ממנה, כי גם תולעת מתעקמת כאשר ירמסו עליה, אבל אם לא יתקוממו היהודים פה נגד התקפים בהתמרמות ישל נתעה, שמתעללים בו ובקצף של רש, שמעוים ללעוג לו בגלוי — נובל עוד להבין בדחק: מי זה ידין עם התקף ממנו, אע"פ שחקי הממלכה אינם יודעים תקפים ורצוצים, אדונים ועבדים, כי-אם מבטיחים לא רק לכל אדם את זכותו האנושי, כי-אם גם לכל אומה ואומה את זכותה האומית, אבל מי זה מונענו מהקהל עכ"פ בינינו לבין עצמנו, לשפוך איש איש מרי ייחיו לפני אחיו ולבקש עצה לעזור לעצמנו, מבלי שתצא מזה נזק לאדוני המדינה? מי זה מעכב בעדנו להסתדר גם אנו כיהודי בוקובינה ולקבוע ועד עממי נבחר הפשי מתוך הקהלות? הרי אין פה רוסיא, שההתאספות אסורה לנו, החקים מתירים לנו להתאסף ולבקש עזרה בצר לנו, מדוע אין איש מכל האינטליגנץ מתעורר להקהיל כנסיה כזאת, למה לנו להמתין עד שיכאו נדיבים מן החוץ יקיא ו"עזרה" לזרוק לנו פוררים יבשים בבו? הכל כך נפלנו כבר? הכל כך נבקה נפשנו עד שאין אנו מרגישים שום עלבון?

זקנה וכליון כח שולטת בה, בה אנו בטוחים, כי לא תחלש וכי לא תזקן, אם רק אנחנו נשתמר בעצם תמנו. וככל אשר בארבעים שנות היות אבותינו במדבר היו הולכים כל ימיהם הלך וקרוב אל ארץ אבותיהם וכל מעשיהם לא היו בלתי אם הכנה וזמן לה, ומליצת: "והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם באשר דבר" היתה ראש כל דבר פקודה ותקנה, כן גם עלינו לכוון את כל לבנו רק בציון לברכה, כי ציון היא אחרית מבטנו, ככל אשר היתה לאבותינו, אולם אם ציון יקרה בעינינו ואם באמת ובתמים נושאים אנחנו אליה את נפשנו, יש לנו לדעת, כי עלינו למלט את נפשותינו ולהשתמר עד העת ההיא, ועל כן נשמה בכל לב לקראת המתחזקים בכל עוז למצא לנו מקלט ומשמר, כי אין ציון אלא בשביל ישראל. וה' יוציא את נדחי עמו מצרה לרוחה ומציון יתן את תשועת ישראל. ברליון. זאב יעבין.

על המצפה.

ועד-עם של יהודים.

הפרופסור לי קלנר במשרנוביץ הוציא כרוז אל יהודי בוקובינה, להסתדר ולהגן על עצמם מפני מקפחי פרנסותיהם, בו הוא אומר: יהודי בוקובינה, אשר בימים שעברו יאו עולמם בהיהם, צפויים לעתיד עכור מלא דאגות ועומדים לפני משכר, מאות אנשים חרוצים, שמצאו די ספוקם במסחר העצים מחזרים עתה אהרי מקורות מחיה חדשים ואינם מוצאים, אלפי יושבי הכפרים מחזיקי בתי משתה השלכו על פני חוצות, והמשבר הולך וגדול ודורשי קרבנות חדשים יום יום, מרבית יהודי בוקובינה, אם לא תמהר עזרתם לבא, עתידים להתדלדל כליל ולהיות אובדי עצות, מאות עורבי-דין הולכים בטל באין מבקש להשתמש בחריצותם וכן מורים בלי מספר יש, בעלי השכלה גבוהה, אשר לתורתם אין דורש, נתעוררה אפוא, יהודי בוקובינה, נתנה ראש! נעשה אגודה אחת, נקבע ועד עם של יהודי בוקובינה, שלשים איש יתאספו לפחות פעם לשני חדשים, למסם עצה על צרכי הכלל, לדעת דרישותיו וכו', הנני נבון להקהיל אספות פומביות בכל הערים בבוקובינה וכל יהודי, המתאמץ להעמיד בראש כל יהודי המדינה ועד-עם, נעשה שותף במעשה העזרה שאנו שואפים להביא, הכרוז כתוב עברית ואישכנזית ויהודית ברוח מלהיב ומעורר, — ומצב יהודי גליציה

רעבון ביתי הביאני לידי תקלה — ענה יעקב — ועוד שאיש נקמה בערה בעצמותי ובעת מצוא תקפני יצרי וחטאתי".

"נקמה! — חזר הרב את דברי הזר — הפצתי לנקום בך שמעון הירא וההסיר, התם והישר? איזה רע עשה כך האיש הזה ובשלמה באת אתו בריב?!"

"אספר להרב את הדבר כהיותו — אמר יעקב — אני ושמעון למדנו יחד בישיבה בפראג, שנינו לא היינו מן התלמידים הטובים והמתמידים, ועזבנו שנינו את הישיבה וכאנו הנה פרנספורטה, ישמעון שלח במסחר ידו והצלחה, בזמן קצר עלה מעלה מעלה והעשיר ואני נכשלת כעסקי ונשאיתי אביון עד היום הזה, שנים הלפו ואני לא קנאתי בשמעון הכרי וכעשור הרב, כל זמן שהיה ביכלתי לכלכל את בני-ביתי בלחם צר הסתפקתי במועט ולא הפצתי להיות לטרח על חברי מקדם, אך בסוף כלתה כל מחיה בביתי, זמן רב לא השתכרתי מאומה ורעבון ביתי וסצוקתי גדלו עד אין נשוא, אז כאתי לחברי זה, שפכתי לפניו שיחי בבכי ובתחנונים בקשתי ממנו לספחני אל אחת הכהנות בבית מסחרו הגדול בשבר מצער עד כדי חיינו בדחק, אבל שמעון הכרי מנוער התנכר לי, כהש בפני ובחרפה גרשני מביתו, מני אז בערה הנקמה כאש בעצמותי, הפצתי מאד לנקום בו נקמת עלבוני, אבל מי יכול ללחום עם מי שתקף ממנו, נשאתי איבתי בלבי והחרשתי.

פעם אחת, בו בלילה, שהיתה הגנבה בבנק, שכתי לביתי בשעה מאחרת בלילה וראיתי מרחוק איש

שמעון בבית הרב כל אחד חקנו חמשה ועשרים אחוים ממאה, וכלם הודו וברכו את ה' שמעון מטיבם על ישר לבו ונדבת רוחו.

כי לשוא עמלו השוטרים לחפש אחרי הגנבים, עברו ירחים ועקבותיהם לא נודעו וכל המאורע כבר נשכח מלב.

פעם שהה הרב בלמודו עד אחר חצות הלילה, פתאום נפתחה הדלת ואיש יהודי אחד לבוש בגדי עדים בא הביתה, הגאון הרים את עיניו מעל לספרו ושאל את הבא: "מה שמך? מאין אתה ומה הפצך פה?"

"אחד מיושבי הגטו אנכי — ענה האיש — ושמי יעקב איגר".

"שב ר' יעקב — אמר הרב בטאור פנים — וגלה לי את רצונך".

"יודעתי, ענה יעקב, כי הרב תקן בעירנו שתי התקנות הנודעות: שלא למסור שום יהודי להממשלה לכל דבר ענש ושלא יביאו בני הקהלה את משפטיהם לערכאות, לכן באתי להתודות לפני הרב, כי ידי היתה בגנבה, שנגנבה בבית הישלחני שמעון פירמ".

הגאון הסתכל ישר בפני הדובר ושאל כלו משתומם: "האמת אתה דובר או באת להתלוצץ כי?"

"הלילה וחלילה לי! אמר הזה, בבוד הרב יקר בעיני מאד, וכך אזכה לחיי העולם הבא, כי אמת דברתי!" — ואנכי הגנב — — —

"אם כה תאמין בחיי העולם הבא — תמה הרב — איך לא יראת לגנוב הון זרים?"

הרב ר' דוד יפה, ראשו מורר ארצה וכלו נדכא ומביע כאב רב, הגאון קבלו בספר פנים יפות והושיבו על כסא אצלו, "שמעתי על אדות הנזק הגדול, שהיה לך ומשתתף אנכי בצערך, אבל אל יפול לבך עליך — אמר הרב — קוה לה' והוא ברוך רחמו ימלא מחסורך!"

"הלואי! — ענה ר' שמעון — מי יתן! אבל אנכי מראש הדת, שלא על הוני הנגב לבי דוי, רק על רכוש אחרים, שהפסידו על ידי, נשבר לבי ובליותי ייסרוני ולא אדע שלום בנפשי".

"הלא תדע ר' שמעון, אמר הרב תנחומים, כי בנפול עץ גבוה יפיל בנפלו את כל העצים הקטנים והנמוכים, הצומחים בשכנתו, כן במהלך הטבע וכן בגורל האדם".

"אמנם כן — אמר מר פירש — אבל מחויב אנכי מצד היושר להגן ככל אשר תשיג ידי על העצים הנמוכים, לבל ישתברו לכפיסים דקים מבלי תקומה, ולתכלית זו באתי עתה הנה, לבקש סאת הרב, להודיע את כל נושי בהכרזה גלויה, כי נכון אנכי לשלם לכל אחד מהם חמשה ועשרים אחוים ממאה כפי הסכום שהפקידו תחת ידי, זאת אוכל עשות לעניים ההם, ובעד נפשי אני לא אדאג מאומה, יעש עמדי ה' הטוב ברחמי ככל הטוב בעיניו, וברברו הרים כפיו למרום ורמעות ולגו מעיניו.

"אכן, יהודי בשר ובעל נפש מהורה אתה ר' שמעון — אמר הרב בחבה גלויה — ה' הטוב ישלם משכורתך כזה ובכא!"

בטרם עברו שלשה ימים קבלו כל נושי ר'

לא נכון הוא, כי הבנק הציוני השקיע בבית החרשת הגל רבע מיליון על שעבוד קרקעות. בל החובות של בית החרשת הם קרוב לרבע מיליון ואנגלו-פלסטניה-קומפני השקיעה בו רק שמונים אלף פרנק וכמו כן לא על שעבוד קרקעות, אלא על שעבוד המכונות והמטלמלין. כמו כן לא נכון הוא, כי "כל מי שקנה מניות אחדות ראה את עצמו כדירקטור, פקיד ומצוה, אוכל ואינו עושה זה לשם הלאומיות שבדבר". אמת הוא שהבטלנות של ההנהלה לא היתה פחותה מן האידיאליות שלה, ואולם אין שום רשות להשוד כמעט כמי שהוא באיזו פניה עצמית, פה היו כמעט בלם שונים. ויפה קרא לזה מרדכי בן הלל הכהן: "חטאת הצבור". מכל החזיון הזה עלינו אולי להוציא את המסקנה הזאת: אל לנו להעליב יותר מדי את הסדרנות והבת החרגה של המערכים שבנו. אמנם גם המערכות הריקה, יבאה מקודם מפא"י הקדיחה את תבשילה ואולם אחרת היא כשמערכות זו באה ברוח לאומית גמורה וככל הומר רגש האחריות.

ר' בנימין.

פיריטון קמן.

מה חסדנו.

במין הזה אין לנו מחסור ביה ומדוע יחסר לנו חסד, הרי כלל גדול הוא: לעני לב טוב ומי עני כישראל בגולה, שעניות יאה לו? על בן התפתחה בנו מדת החסד באופן שאין למעלה ממנו — בן אומרים. יש בתוכנו יהודים, שירוצו אל תוך האש, לעשות חסד ליהודי השאלה היא רק אם אל לנו הטוב של העני מבוונת גם יד טובה ואם ברצונם אל תוך האש יתכוננו באמת לעשות הטובה או — להתחבא שם. כי לעמת הכלל הגל יש כלל אחר: העני עצל הוא ונרפה מטבעו; לעצמו אמרו ואין צריך לומר לאחרים. בבקשך טובה מן העני בעל הלב הטוב, אף בהיות לאל ידו, ימצא לו אלה אמתלאות להשתמש ממך — גם אל תוך האש ירוץ להתחבא מפניך, והעשיר — גם בעל לב האבן — הרוץ הוא מטבעו אין התנועה קשה לו ואם רק לא יגע הדבר אל כיסו, ע"פ רוב נקל לך להמותו לעשות לך חסד, גם של אמת, שאין מתן שכרו בצדו, ואולם בעני, גם אם תמצא את לבו נכון לעשות עמך חסד, יישאל בתחלה: מה משכרת? העשיר בעל לב האבן ירבה לפעמים לעשות חסד לרבים לטובתו הוא, כי יהיר הוא ומתאוה לכבוד ולמשמעת ומקוה להשיגם בעשותו חסד ובקנותו

האחרונים סופרים חביבים על כל קוראיהם כמוהם. ואת הרו הזה גלה לווינסקי גם בספרותנו העברית והצליח. גם הוא נתחבב מהרה על כל קוראיו בחבריו הורגונים ובסגלו את שפת עבר לשיחות מבדרות חבב את הלשון העברית על עמנו באפן שלא עלה ביד סופר אחר זולתו. אבל לצנותו לא היתה כשיחות יושבי קרנות ולא בקלות-ראש נכתבה כהבדירות הורגונית, שיחת חולין של חכם זה היתה צריכה למוד. היא היתה מלאה תכן חשוב, מלאה מוסר השכל, בקרת חודרה, מהכימה ומעוררה. לה היו כל המעלות של מאמרים רציניים, אלא שנמסרו אל הקורא העברי בצורה קרובה אל לבו, לוקחת לב בפייה וכנהגה היהודי. היא כונה תמיד אל האמת וכל קורא דמה תמיד, כי מלכו הוציא רבי מרוב את המלים. במקצוע הזה היה לווינסקי מסולל מסלה ואחרים נסו לעשות כמתבנתו וגם הם הצליחו. היהודי העושה עסקיו בבדירות, הלומד תורה בבדירות, והעובד גם את אלקיו בבדירות, לא יוכל לקבל גם עניני צבורו ושאלות היום אלא בבדירות, ואת העבודה הזאת עבר כשלימות מר לווינסקי. לכן קשה היה לידעיו ולהכריז ולקוראיו להתנחם ובפרט כי כדמי ימיו חך לעולמו ומיתה הטובה מת, ימים אחדים חלה מהלת האינפלואנצה ואזנו צנתה ודמו הרעל ואיננו. בן ג"א שנה היה כמותו, איש הסון כאלון והרגילים לראות את חכמי ישראל וסופריו אנשים צנומים. רעי המראה קשה היה להם להאמין, כי איש גבור חיל כזה הוא סופר רב הרגש ובעל בינה יתרה. אבל לא רק סופר מיהודי הסגולה היה האיש הזה. כי-אם גם עסקן צבורי הרוץ, בכל דבר לאומי היה הוא מראשי המתעסקים. בועד חובבי ציון הכללי בארסה היה רוח הפעולה והשקידה וכן בועד "עבריה" וככל מפעל עזרה ותמיכה. הרבה תמך בסופרים ובספרות. הוא יסד ונהל את אגודת הוצאת הספרים "מוריה", עמד בראש סניף ח' "ברמל" בארסה, להמציא קונים ליון א"י. מלבד עבודתו הספרותית "השלה" היה גם עורך עתון זרנגוני בארסה בשם "גוש מארגען" ובפיליטוני שם קנה כל לב כמו באלה שב"השלה". נכון היה לנסוע אחרי החג לא"י בענין ח' ברמל והמות קדמהו ועבודה פוריה ומבורכה נפסקה באמצע. גדול האבא מאד, בעשרת אלפי איש לוהו לבית עולמו וביניהם חכמים וסופרים ושר העיר לא נתן להספידו. יהי זכרו ברוך!

מכתב אל מערכת "המצפה".

פתח תקוה. מערכת נכבדה! במושב רעים מגליציה מצאתי את הגליון ל"ה של "המצפה" וכו איזו דברים בלתי נכונים בנוגע לבית החרשת של שמיין כיפו וכיצונו להעיר עליהם.

לובומירסקי, בני סאנושקא, בני סטאדיניצקי ודומיהם, שבדאי לא היה צורך לקפח פרנסת יהודים דלים, שאין להם עסק אחר, רק בבדי לשוב לכבוש את זכות הפרופינציה, שרוח העת החדשה השתדלה לפדותה מידם ולא ח"ו לקחתו הנם מידם כמו שהיה ראוי. קצת אצילים השיגו שני רשיונות ויותר. במה מוזגים יהודים אבדו פרנסתם בהלוקה הזאת לא נאמר ברשימה, אבל נאמר שם, כי בעישרים אלף כתבי ערעור על הכרעת הנציבות הוגשו לה וזה היה בקירוב מספר היהודים המזוגים, שהפסידו מהיתם. אפשר שקצת מבעלי הערעורים ישיגו עוד מבוקשם, אבל רק מעוט קמץ מהם. הישאר ישארו נואשים ואובדים, כי אין פרנסה אחרת מוכנה להם. — באיזו תחבולות נלחמו האכרים וכהניחם במוזגים היהודים יהי נא המקרה הזה למופת. ככפר אחד אצל יאכרוב השיג המוזג היהודי רשיון להחזיק בית מוזגה. כישמוע האכרים סהרו וקנו מאת בעל האחוזה את בית מושב היהודי ושום אכר אינו רוצה להשכיר או למכור לו דירה או חלקת שדה וכן היה הרשיון לרוץ. כן נעשה ליהודים במאות מקומות וברור הוא, שגם משישת אלפי המוזגים, שהשיגו רשיונות, יחסרו עוד הרבה מאפס בית.

אלהנן ליב לעווינסקי.

ברמי ימיו נפטר הסופר העברי החביב והעסקן הצבורי הנאמן והישר מר א' ל' לווינסקי הנודע בפיליטוני המכקרים והמבדחים בהשלה ובשאר העתונים העבריים ברוסיה, שחתם תחתיהם "רבי קרוב". שיחות חולין היה החכם הזה מדבר עם הקוראים, שיחות קלות, התול ולצון על כל הנעשה בעולם ובישראל וההתול הזה קלע תמיד אל המטרה. הביבות היו שיחות חולין שלו מכל הפלפולים הארוכים, העמוקים והרחבים, שהסופרים הרציניים רגילים למלא בהם את עמודי ספרינו ועתוננו. ידע ר' קרוב את סודות הנפש היהודית, כי אמנם כשמו כן היה, קרוב אל הלב ואל הנפש של היהודי, שאין לו מעמד איתן ממישי בעולם המעשה. ע"כ רחוק הוא מדברים אמורים בכבוד-ראש ואין אזנו פקוה לספגם ולהכליעם בנפש ואין דברים רציניים מסוגלים תמיד לעשות עליו רושם. ולא בן דברי התול מבדחים, הם לא יחמיאו לעולם את מטרם ביהודים. הלצון הוא שרש נפישם של יהודי הגלות. על זה מעידה הלשון היהודית-האשכנזית, שאין כמוה בכל לשונות הגוים מלאה הדודים והתולים ומשלי לצון ומליצות מבדחות. עדים הם סופרי הבדירות הורגונים מנדלי ושולם עליכם, שאין בכך חכמינו וסופרינו כדורות

"על אדות הגנבה? — הור שמעון על דבר הרב — ופניו חורו... אנכי כבר נואשתי מהגנבה".
 "אבל — אמר הרב — אלקים יבקש את הנדרף, ראה, שנמצאה הגנבה; הגנב בעצמו הביא הגנבה לידו והיא צפונה פה בארגוני. אם תחתום שמך על הכתב הזה ותעשה ככתוב בו אמסור לידך את בספך הגנבה".
 שמעון נרעש מאד מדברי הרב ועמד נבהל ולא ידע מה לענות.
 "האם לא תאמין לי ר' שמעון? — בהן צדקי אומר לך, כי אמת כפי — הוסף הגאון לדבר — הושב בספך". וכברו הושיט לשמעון כתב לחתום. שמעון הסתכל בהכתב, ושאל: "האם מסופק הרב באמונתו? הלא דברים קל וחמה, הן בעת שהיה נזקי כל כך גדול לא נמנעתי לשלם לנושי כאשר היה לאר ידי ועתה שנמצאה הגנבה לא כל שכן שאשלם לכל אחד עד הפרומה האחרונה, ולמה להרב התימת ידי? — אמת אמת — ענה הרב — אבל בדיני ממונות שאני ודרושה התימת יד ממי".
 באין ברירה חתם שמעון על הכתב. כמשך איזו ימים שלם מר פירט לכל נושיו עד פרוטה אחרונה, והם גמרו את ההלל על ישר לבו ורוב חסרו עמהם. וכשבא אחרי כך לבית הרב, לקבל את הכסף הגנבה, כפי הכתוב בכתב, מסר לו הרב את הסך שנים עשר מלר ושלושים פרוטה.
 על תמיהת מר פירט איה הנותר? ענה הרב: הנותר נמצא ביד הגנב ר' שמעון פירט...

שאל הרב בתמהון.
 "כבדי, אמר יעקב, להרויח בפעם אחת מאה ושבעים וחמשה אלף מלר, בדעת צדולה ומיושבת לקח שמעון הגביר מאוצרו מאתים אלף מלר — והזה המשא הכבד, ישראליו נושא באישון לילה, אישר כמעט רכין תחת משאו והתחמק והביט אחריו בהרדה — והשאיר את הפתח פתוח, הוא שכר את החלון וגם מנעול הדלת, והשאר עשה הרעש מעצמו".
 "אבל — אמר הרב, שלא יכול האמין בערמת נובלים כזאת על אדם חשוב כשמעון פירט — אך מתוך השערה אמרת, זכור את גדל העון של ההושד ככשירים. אפשר שקדמוך נגבים אחרים ולא ר' שמעון היה האיש, ישראליו נושא משא בלילה".
 "בתחלה כזאת חשבת, אמר יעקב, אבל אחרי אשר שמעתי את הפישרה שעשה שמעון עם נושיו הדלים, הבינתי מיד את ערמתו. לולא זה לא היה האכזר הצבוע הזה משלם לנושיו אף פרוורים קטנים. אנכי ידעתי את האיש הזה ומדותיו הנשחתות. אבל אחרי כל זאת אין להרב לסמוך עוד עלי. אנכי עשיתי את שלי והשאר יעש הרב כפי חכמתו ותורתו להציל את העשוקים מיד האכזר הזה".
 זמן רב טיל הגאון בחררו אחת הנה ואחת הנה נצאת יעקב מלפניו תפוש כרוב ישרעפיו בקרבו. כשעלה על משונו כבר האיר השחר וגם עיני הרב אורו מהעצה הטובה, שמצא ברחב שבלו, לעמד על האמת. "שלחתי לקרוא לך ר' שמעון — אמר הרב למר פירט, שבא ממחרת אל בית הרב — שלחתי לקרוא לך בדבר הגנבה.

עובר בבכדות בצולע ומתחמק ומביט לאחוריו. נדמה לי, כי איזה דבר רע הוא עמל להסתיר. הלכתי אחריו בלאט וראיתי לתמהוני, כי שמעון פירט הוא ומשא כבד הוא נושא תחת כנף מעילו. לא שמתי לבי לזה, הן לא גנב הוא ומה לי ולו והורתי לאחוריי. דרבי הוליכני אל הרחוב, אשר שם בית המסחר של שמעון וראיתי לגדל תמהוני, כי הדלת בכנף פתוחה. מבלי משים נכנסתי. אוכל לומר כי הנקמה והמסחר דהקוני שמה בעל כרחי. גם ארון הכסף ותבת השלחן מצאתי פתוחים וילקחתי את כל אשר מצאתי ושכתי לביתי. עתה מתחרט אנכי על דרע שעשיתי אז מבלי דעת את נפשי והנה הבאתי את הגנבה הלום. וכברו הוציא מכיסו שנים עשר מלר הזוכים ושלושים פרוטות והניחם על השלחן לפני הרב.
 "מה זה? שאל הרב כרגו קולו בראותו את הכסף, מה זה? מהסך מאתים אלף מלר הזוכים הגנבים הבאת שנים עשר מלר ואיזו פרוטות? הבאת להתל בי כהצי הלילה? הלא תבוש ר' יעקב ותכלם!"
 "הסך הזה מצאתי באוצר ולא יותר", ענה יעקב, ויאה הנותר? שאל הרב.
 "הנותר נמצא ביד הגנב שמעון פירט" השיב יעקב מלים מנויות ונמרצות. "המשגע אתה! או שכור?" שאל הרב.
 "דעתי בהורה ושכלי בריא. ענה יעקב, ושכלי הבריא אומר לי, כי אני הייתי הגנב הישני והקטן, והגנב הראשון והגדול היה הוא, שמעון פירט בעצמו ובכבודו!"
 "אבל למה? לאיזו תכלית גנב בבית עצמו?"

לו בזה אהבתי. ואולם העני הוא מטבעו שפל-בקר, אינו הומד את הכבוד, אין לו הפין בתהלה ואין יצרו מסיתו לעולם להתייר. ע"כ קשה ע"פ רוב להטותו לעשות חסד.

כן הדבר ביחידים וכן הוא גם בצבור, כי אין ככלל אלא מה ששפרם. אתה מוצא עמים אדירים, עשירים ויהירים מרבים לפעול בשביל צבורם הם ובשביל כל האנושות. איזו תקנות טובות לטובת הצבור התקינו בארצות הגדולות והעשירות, כמה זמן הם מאבדים להועיל על צרכי הצבור וכמה כסף הם מוציאים עליהם בכל שנה! ואולם דרושנא פעם מאת סתם יהודי גם עשיר, להוציא איזה סכום לטובת כלל ישראל, הוא יביט עליך בתמהון ויבחךך אם לא יצאת מדעתך. מי זה דורש חסד בשביל כלל ישראל? ומה זה כלל ישראל? בוששה היא, פשוט בוששה, לסתם יהודי לעסוק בעניני כלל ישראל. הכניו "קהלים פערזארגער" הוא גנאי גדול ליהודי ושוטר נפשו ירחק ממנו. אם תשמע לפעמים, שמהללים איזה יהודי עסקן צבורי, שהוא עובד "לטובת הכלל" תדע מראש, שהכוונה בלי ספק, שעשה חסד ליחידים, כי עשיר הוא האיש והעשירי ממוצע רוצה לעשות חסד ליחידים, למען יעשם תלויים בדעתו, שיביירו לו טובה בעת הצורך לנחול כבוד על ידם. אבל חסד לצבור בכלל, שהוא חסד של אמת, לפי שאין לחכות ממנו לתשלומי שכר בשביל כל יהודי ויחיד — אין כל מושג לסתם יהודי מזה. מה הוא איפא חסדנו? —

ובל כך גמח? הסכה לזה היא, כי העם היהודי בגלות הוא בבחינת עני. עצל הוא מטבעו, שפל ברך הוא, רפה-ידיים הוא, חסר רגש הכבוד הוא, בורח מן הישררה הלאומית הוא, שונא את התהלה הוא, ביישן הוא, אנכיי הוא, פחדן הוא, כחמט מתכוין בתוך קליפתו הוא, בשמעך סתם יהודי מתנגד ללאומות ישראל ומבקש מעמים להגן על דעתו זה בין שהוא חסיד ואומר לך, כי הלאומיים הם פושעי ישראל ובין שהוא פושע ישראל ואומר לך שיהודים לאומיים הם בוגדים בארץ מולדתם — דע ישרק תואנה הוא מבקש ואין זה המעם האמתי. המעם הנכון הוא, שהיהודי בגולה אבד את ידיעת ערכו, אין לו "השגה" כדורש כבוד לאום, אין לו השק להתימר לעסוק בטובת ישראל, אינו רוצה להיות "קהלים פערזארגער" בוששה לו הדבר, כמו שבוששה הוא לנער בן שתים עשרה שנה לשום על ראשו שטיימל או כבע צילינדר וכמו שבוששה הוא לקבצן לישבת בראש המסבים לסעודה, שפלות היהודי בגולה אינה נותנתו להרהיב כנפשו עוז לומר: גם אני בן עמי הנני גם לעמי יש חלק בארץ וגם אני אעסוק בפוליטיקה, לא לטובת אחרים כנהוג, אלא לטובת כלל ישראל. היהודי הנדכא והדווי אינו יכול להעני כלפי העולם לומר: גם לי יש צבור, גם אני לא מאבן גולדתי, לכן אין לדבר כלל עם יהודי ער" אדות טובת הכלל האמת, על-אדות חסד לעם כלו, שהוא לבדו חסד של אמת, שלא על מנת לקבל פרם. — ומה חסדנו?

רגילים אנו לפרש ע"פ רש"י ז"ל "חסד של אמת זהו החסד שעושים עם המתים" שגם מהם אין לקוות לשכר, גם זה נכון. הבה נראה מהו החסד, שעושים אצלנו עם המתים. מנהג הוא כמעט בכל הערים הקטנות כפולין ובגליציה, שבמות איש או אשה, ישיה או שהיתה אמיד או אמידה, כלומר שאין צריכים לקבץ מעות לקנות תכריכים, יעשו מסחר עם המת. גבאי החק (ראשי תבות "חברת קוברים" אלא שאח"כ קצת כמעט וקצת כרצון, שנו את הבונה וכתבו "הבורא קדישא". אולם בזמן הזה אסור עפ"י לקרוא להברת חסנים שבועים הקטנות הברה קדושה) לא יתנו לקבור את המת עד שימנו האבלים על ידיהם סכום עצום לפי ערך ואם אין להם סכום רב כזה שנדרש מהם, יבנו "אנשי הקדש" את המת, יולולו בכבוד המת השולט בכל, ידקרו את האבלים הכואבים בחרב פיהם, יצערו את השרויים בצער במכטאים גסים, שלא נשמע כמותם גם אצל פראי אפריקה יתאבזרו על הצריכים חמלה, יקשו לכם על מוכי אלקים, זקוקי נחמה, ידכאו את הנדכאים, יעליבו את הנעלבים, יכסו דמעה את מוכה אלקים, גם אלו גבו את הגולות האלו לצורך מצוה היה הדבר תועבה, כנאמר "שונא גול בעולה" ומצוה הבאה בעבירה לא יחפץ אלקי ישראל.

אבל את הכסף הזה גובים עפ"י לעשות משתות, זכחי מתים, להתהולל ולסבוא. חסד כזה, שעושה "החבורא הקדישא" עם המתים בזמניהו הוא החסד האמור בפרשת עריות (ויקרא ב' י"ז). — ומה חסדנו?

הקוראים יזכרו מאות נבלות כאלה, שנעשו לעיניהם בערים ע"י הח"ק או שקראו על-אדותם בעתונם. אבל איני צריך להרחיק עדותי, הנה מעשה, שהיה ביום שמיני-עצרת בשבוע שעבר בלוטוביסק בגליציה. העירה הזאת היא עיר ישכלה "יראים ושלמים" אף "דייטש" אחד לא נמצא שם לרפואה. ביום ש"ע הובא מת העירה, מיד נהפך יום החג ליום השוק. כסכות ישבו ונשאו ונתנו עם האבלים כמו ביום כפור לפני קריאת התורה... אבל תחת שכיו"כ אין צריכים עכ"פ למנות את הכסף מיד, היו האבלים מוכרחים לשלם תיכף ומיד ביום השמיני עצרת חג זה מיד ליד הקדושים ספרו וקבלו מנו החליפו הכניסו והוציאו בפרהסייה, הותרה הרצועה ביום ההוא, שמחת הצבור, כמו בחגגת ביהמ"ק שהחלו ישראל את החג. וליהודים היתה אורה ושמחה וששון וקר. מה זה תתמהו על חכול יוש? מנהג ישראל תורה, "קה" הוא מצות עשה ומצות עשה דוחה יוש. אומרים עליהם על חסידים ריטוביסק, שזה כמה שנים לא היתה להם שמחת תורה עליזה כזאת, מי יראה שמחת תורה בשנה הזאת בלוטוביסק הרגיש מעין שמחת בית השואבה, משקים נשפכו כמים, כי תשועה באה העירה — מת הוכא ביו"ט. הידעתם כבר מה חסדנו?

המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. ביום א' ש"ז היתה הישיבה הראשונה של מועצת הקהל אחרי ימי החפשי. היוביל ד"ר שמואל טוילעס הודיע ע"ד התכנות הה"ג ר' פינחס דמביצער למטלא מקום רב תחת הה"ג ר"י לדרברג התולה, עתה קם ר"י מחליו והוא דורש להשיבהו על כנו. הדבר נסכר לועד הרח. עוד הודיע ע"ד מקום מורה דת הפניו בשתי גמנויות ומזדמן להתמנות הרח"ח ד"ר רוזנמן סבוטשאטש, שהוא חכם עברי בן תורה ויהודי לאומי ובעל תעודות טובות. לפני חדר היום הציע הפרנס מר אברהם דייטש, שתקצוב תהגת הקהל סכום לבנות מקוה כשרה במרחץ מרגליות, כי מרחץ הקהלה ברהוב הרחב היא מאוס והרום ואין הכל רוצים להכנס בו, היב"ר ענה, כי הוא נושא ונותן עם קפת ההסכון לתמוך בבנין מרחץ יהודי חדש לעם וכו' יהיה מקוה כשר הגון, אבל גם הצעת מר ד' טובה. הפרנס מר פרנקל העיר, שאין הקהלה צריכה מרחץ לעם, כ"א מרחץ כשר ברת. היוב"ר ענה, כי מרחץ לעם יהיה אמנם ברת ליהודים ובקרוב תחל הבנייה. המשינה ד"ר ר' לנדא העיר, שיש להחיש את המ"ם עם קפת ההסכון ולמחר להתחיל את הבנייה. התציעות נתקבלו. עוד דבר מר דייטש ע"ד הנשים והעופקות בטהרת חמתן, הדרושות הוספה על שכרן והן סתרות בשביתה ע"פ שיטת הסוציאליים ויש להתפשר עממן, שלא תעשינה מדהה. מעניני סדר היום נתקבלה הצעה להשיכיר את הכבוד סביב המרחץ למר יעקב גראס בתנאי שיוכלו לבטל את השכינה בכל חדש. גם נתקבל הדו"ח ממכירת התפם, שעסקת בה הקהלה. ההוצאות הן 5089 כתר וההכנסה 4251 כתר, המגרעת הוסיפה הקהלה.

לבוב. בשבוע הזה היתה בלבוב הועידה הישניה של ח' בה"ם העברים, מספר הכאים 34. מהדו"ח יוצא שההנהגה לא עשתה מאומה להרחיב את החברה ולעשותה רצויה בקרב העם ולקחת את כה"ם תחת חסותה. מכתבים חוזרים ובקור מקומות אחרים, זאת היא כל עבודתה. יש היום להחכרה רבי"ה חברים, ששלמו 1300 כ"י נדבות נקבצו 592 כ"י. בשביל הקרן הקימת של מאת אלף כ"י נקבצו עד כה 1140 כ"י. חבר הועד ד"ר קורנגרין הרציא ע"ד ההסתדרות. בוכוה ע"ז דרש מר דוד צ' נמר, שהעומדים בראש יהיו מחונכים בתרבות יהודית ושיחנכו בחורים בני תורה בגליציה למורים מומחים, שלא יצטרכו למנות מורים מכל המודמנים במקרה. אחרי וכוז ארוך נתקבלה הצעת המרציא ד"ר קורנגרין להעמיד בראש הח' ועד של שלשה ומוזכר אחד בשכר ובכל עיר יתמנה מורשה. על הועד ביחד עם אגודת המורים לבחון את תנאי המצב הרוחני והחמרי של כה"ם. מר י' ראת הרציא ע"ד מצב כה"ם העברי וחובת ההסתדרות. כה"ם של עכשו גרוע מן החדר. רוב כה"ם הם קנין המורה עצמו כהחדרים, כי הועדים בראותם, שאין ההכנסה מספיקה ימסרו את כה"ם להמורה והוא נעשה תלוי בדעת כל בע"כ כהמלמד הקודם. יפה כח החדר מכ כה"ם, כי בחדרים יש עכ"פ שיטה אחת וממטא אחד לכלם, בעוד

שאין שני כ"ם שונים. לכן החובה על ההסתדרות לקחת בל כה"ם תחת ידיה ולהנהיג שיטה אחת וממטא אחד בכלם. ד"ר מרמקובר דורש שיתחרה כה"ם עם החדר בניטעת הרוח היהודי בלכות התלמידים וללמדם דוקא תורה, נבחר ועד חדש, ד"ר קורנגרין הראש, ד"ר רינגל משנהו, ישראל ראת מוזכר ועוד י"ד איש לועד. —

וין. עוד לא עברה שנה מיום שהראו יהודי ווין, כי הם מרגישים עלבון לאומי באהרים. כאשר הקיפו פושעים אהדים קנדיטים סומרים למועצת העיר במתו הראשון בשביל אורחים יהודים, עשו אהינו יד אחת והראו, כי יודעים הם, שבוגדים אינם נאמנים בעניניהם להיות באי"תם. הרואה זאת רגש, כי נדפאו יהודי ווין מסחלת נפשות הפוליטיקה והסר גש צבורי. אך זה עתה הראו, כי כחם הנכשל והדרדקי מאז כן כהם עתה: לעבוד בשביל שונאיהם, הלוועים למעשי ולדותם על סכרם בבורתם אף לא בעד נזיד עדישים, כ"אם בעד הנופה ורמאות גלויה. במהו חסני ליאופולדשטארט, שהוא מהו יהודי, נסר המנדט לועד המדינה של לואגר הסת להסכר לאחר. אין צריכים לכאר מה נתון למאתים אלף יהודי ווין עכ"פ מורשה אחד בועד המדינה. אבל יהודי המתו לא הבינו זאת ושאלת כבישת המנדט האנטישמי בשביל יהודי נעשתה לשאלת הקנדיטים. שני יהודים הפכו בהדרת הכבוד הזאת במסוה מפלגות אשכנזיות, שאינן קיטוח כלל אלא למראית עין בין היהודים, שלא יאמרו חלילה, כי גם היהודים דורשים זכות פוליטית. היהודי ד"ר מיטלר דרש המנדט בשבילו בתור, אשכנזי הפשי" וד"ר שווארץ-הילד בשבילו בתור, "הפשי" ציאל"י. ימים רבים הקהילו שני אלה אספות-עם ובזו זה את זה, ושתי המפלגות הגדולות הנוצרים-סוציאליים והסוציאלי-דמוקרטים באו לדוג במים עבודהים אלה, ובבחינה, שהיתה בשבוע שעבר, השיגו הראשונים מכ"ה אלף קולות עשרת אלפים זההאחרונים שמונת אלפים, בעוד שהיהודים בעלי מסוה השקר השיגו רק מתי מעט. ופתוה מהם הקנדיט הציוני לוציאן ברונר (רק כשלש מאות). עתה אבד המנדט ליהודים גם הפעם.. בבחינה השניה, שהיתה בין הקנדיטים האנטישמי ובין הסוציאלי (שוהמייער, נוצרי) ימסרו כל היהודים דעתם לסוציאלי והוא יכהר. מה יש ללמוד את ישרם של מתקני עולם אלה. הם ידעו מראש, כי להם תפול ירושת לואיגר זאת ולא מצאו לנכון, להקים עכ"פ קנדיט יהודי מתוך מפלגתם, אף שבשאלו לעצמנו טוב לנו נצרי, כי אין שונא ישראל פה ביהודי סוציאלי.

משפט טפוסו נגמר פה. בפעם הראשונה מצא הקמיוגר און בעתון צורנינו, דייטשעם פאלקסבלאט", שכתב אחרי הלוח לואגר, כי היהודים השקיפו בשמחה לאיד בעד הליגותיהם ובמקרה בואת צריכים המלוים למלא כיסיהם אבנים, לזרקן על חטמי היהודים, להישרים. עורך העתון עמד לר"ו, אך השופטים המושבעים מצאו, שלפי שאי אפשר להישרי חטם יקום באבנים אין כל סכנה בדברים כאלה, כי רק משטה היה הכותב, והעורך יצא זכאי ויוכל מהיום לכתוב, כי על העם להישרי חטמי היהודים בכדורי עפרת.

ענין אוטונומיה לאומית הולך וכובש לו את כל לבות ההכסים. מלבד הפשי, בכיהם, הנעשה עתה על יסוד האוטונומיה הלאומית, נשמעה השמחה הזאת גם מפי הרקטור החדש באוניברסיטה ד"ר ברנצין, מומחה ראשון לחקי המדינה. הוא נגע בדרשת הפתיחה שלו ביהוד בגול משפט הלאום היהודי, שהוא הושבהו לעול גדול ואמר, שצריכים לתקן את החקים היסודיים, שנוסדו במרסה פוליטית, שלא תהיה עוד לשון הדבור הפסן האחד להביר את הלאום, כי באפן זה נגזלת זכות הלאום היהודי. בספירת העם צריכים לצין את הלאומות ולא את הלשון. אפשר שהדעה הזאת תפלא לה נתיב סוף סוף, כי גם אהרים מערערים על המרסה תהיא.

מכתב מטורקיא.

ג'ושטא. במכתבי האחרון הודעת, כי המיגליש העממי (מועצת יצירי הקהלות) והמיגליש ג'ושמני (הועד הפועל) התפטרו ושנתמנה ועד לפי שעה, להכין בוירות חדשות, והנה פקד המניסטר לדתות, כי המיגליש הג'ושמני התולה עצמו צריך להכין את הבהירות למיגליש העממי בטרם יעבור. בעל כרה נשאר המיגליש הג'ושמני על מקומו בצד הועד לפי שעה. ראוי להזכיר קצת מן התקנות בדבר זכות הבחירה, הציוניות תקון. אין זכות הבחירה רק לאיש מכן ביה שנת ומעלה, המסלם מס הקצבה לחכם בשי מיד ליד והיכול לקרוא ולכתוב את הורגון הספרדי. בל העתונים מטפלים פה בדברי ציר אמריקה היהודי אסקר שטראוס, שדבר אל עורך ה"דזשואיש כרוניקל". לפי דבריו היהודים בטורקיא עומדים במצב אקונומי נמוך, רובם עניים, רק בסאלונקי תפשו מקום חשוב. בכלל אין זכות פוליטית נמנע מהם. בפלשתינה עיונים אותם, הממשלה דואגה מפני הציונים, מן יקרעו פעם את המדינה ההיא מסלכותה. לכן היא רוצה למנוע קבוצ יהודים גדול שם. הכל מתרעם על מר שטראוס ההבס המרגיז שלנו, אשר תחת להוציא את התשרי מלב המורקים וממשלתם על הציונות, כמו שהיה ביוה, חק את החשד והוסף שמן וגפריות על השמנה, שכותבים פה על היהודים. שמן הציונים פה בעל ה"מיעמפא" (המעליל עליהם בכל עת עלילות, יען חרל הוה"פ לתת לו, כסף לא יחריץ) השתמש גם בדברי שטראוס, לחזק דעתו ולשפוך חמתו על היהודים הלאומיים. שטראוס הוא בנודע נמשך אחרי ישראל ונגביל ורוצה בישוב יהודי בארץ אחרת.

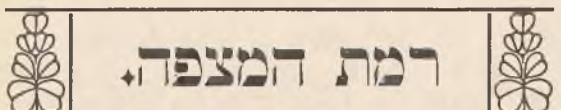

והתפללו בכונה גדולה. היהודים תמהו אח"כ נודע להם כי אינם יהודים, כי אם רוסים גמורים מן הכתה „סובוטניקי“ (שוטרי שבת), שהם יהודים ע"פ אמונתם מצביא הגדוד נתן להם חפשי לכל ימי החגים היהודיים.

עלילה על ח' „כל ישראל חברים“. בכפר רוטני נתפשו שלשים אחרים על שייכותם לכתה הנצרות „אדוונטיס“ (הם מחכים למשיח יהודים ושובתים ביום השביעי כמוהם). תקיפי רוטניא רואים בזה חזק ליהדות וסכנה לעצמם. ע"כ שלח הכהן הגדול הגמון נהר דונאי התחתון פקודה לכל הכהנים. לקראה בכל הבמות ובה כתוב: „היהודים השולטים ברוכשונו רוצים עתה למשול גם ברוחנו. כת האדוונטיס נתמכת מחי „כל ישראל חברים“ למען השפיל את דתנו. השטרי טפני היהודים! — אנו יודעים ששקר העלילה הזאת ולכן אוי לצורינו הצריכים לתפוש בשקרים להגן על רכושם הרוחני ואוי לתקיפים אם ירדפו את האדוונטיס, כי אין תחבולה טובה מזו לעשות את דתם היהודית לדת שלטת. שכוו העריצים, שגם דתם לא נעשתה לדת שלטת רק ככה הדיפות שנרדפו.

הרבנות בירושלים. למרות השתדלות ראש הגולה ולמרות הצלחתו לעשות שלום בירושלם נשארה ירושלם בלי חכם-בשי ובלי מנהיג. הרב ר' יעקב מאיר ממאן לעלות ירושלם. להכנס במחלמת (כי קבל מכתבי התראה כנהוג) ולהיות תלוי ברעת השנוורים, שישלכו לו שכרו בתנאי שיהיה בפקו להם. גם לאשכנזים אין רב ראשי מאז נפטר הרדיג סלנט והקהלה נתונה בידי עזי פנים אחרים, משחיתי מדות העם ונומעים כלבו חנופה ורשעה ושפלות הנפש.

מחלה חדשה. „הכבר נרפאת דודי ג' שאל מאירל הקטן את דודו בכואו אל בית אביו, איוו שאלה היא זאת, הן לא הליתי ג' אמי אמרה, כי „מלה על המצאה“ ענה הקטן.

תודות אנשי שם בקראקא.

סאת פ. ה. וועטשטיין.

ר' וואלף פאפר ובני לנדא.

מלוקחי בנותיו של ר' יהודה ליב ב"ר יקותיאל זלמן בהג"ט משה הלוי לנדא (1). יש להזכיר ביהוד ובפורטרוט את האלוף הקצין המרוטם, ראש הנדיבים, ר' בנימין וואלף ב"ר ישראל גרשון הכהן הנקרא והנודע בשם ר' וואלף פאפר, שהקים בקראקא בשנת ש"פ בהב"ג המבונה על שמו. הוא יסד פה גם בית מדרשי, שנקרא ג"ב ע"ש ודיה נמצא בעליה של אותו בהב"ג והדיין ר' מיכלי, בן בנו של הגביר והמנהיג המפורסם ר' אייזיק ר' יעקליש (בעל בהב"ג הנקוב בשמו). בהן שם בתור דרשן עד יום מותו יום ב' דר"ח אייר שנת ת"י (2). ר' וואלף פאפר נפטר ג' כסלו שפ"ו, ואשתו מ' צירל בהאלוף הר"ר יהודה ליב לנדא — ב' אב שפ"א (3) והניח אחריו חמשה בנים (בת אחת: א) האלוף הותיק בהר"ר אליעזר, שמת ד' תמוז שצ"ה (ב) האלוף הקצין ר' צבי הירש, שנפל למשכב בהיותו בדרך בעיר יערסלב (ואולי בעת היריד) והובא משם לקראקא ב"ו אלול ת"י ויגע פה באותו יום. הוא היה חותנו של הלפרן המופלג ר' משה ב"ר צבי לנדא הלוי מקראקא, שהלך כאן לעולמו בימי שחרותו, ביום י"א חשוון שצ"א ונזכר בפנקס הח"ק (דף צ"ט ע"א) בשם „יניק וחכים ומרהר“/ר'. תואר חשוב גדול מאד בימים ההם, שרק איש יודע לדון ולהורות

(1) ראה מאמרי „המצפה“ גליון 30, 31, 32, 35. במקום „הדיין ר' אברהם פרוץ יקותיאל זלמן סג"ל לנדא“ צ"ל „הדיין ר' אברהם פרוץ ב"ר יקותיאל זלמן סג"ל לנדא“.
 (2) פנקס הח"ק דף ק"ס ע"ב.
 (3) שם דף ע"ו ופ"ט ע"ב. מ' צירל ב"ר יהודה ליב לנדא היתה, כמדומה, אשתו השנייה של ר' וואלף פאפר, כי בפנקס הח"ק דף ע"ד ע"א נזכרה חמותו מ' הינדל ב"ר ליהו, שמתה כו תמוז ש"ע"ה בשם „א ל מ נ ת הירד ליב ז"ל, וד' יהודה ליב אביה של צירל אשת ד"ו פאפר היה בשנת ש"ע"ה עודנו בחיים והוא מת מ' אדר שצ"ב. ראה מאמרי „המצפה“ גליון 33.

הרב-פולנים. המועצה הראשית של הרב-פולנים בווארשא החליטה ברוב דעת, כי בוכוח ע"ד זכויות הערים בפולין, שיהיה כדומה, ידרשו הפולנים, להגביל זכות הישיבה של היהודים בערי פולין לכל יכבשו היהודים הכל תחת ידם. ובמפלגת הרב פולנים בגליציה ישנם שני צירי היהודים כמועצת הממלכה גאל וגולד, והיהודים שותפים. מה היו הפולנים אומרים אלו היו אחדים מציריהם בדומה הרוסית מסתפחים במפלגת „אנשי רוסיא האמתים“ הרושים לגזול מיד הפולנים כל זכויותיהם?

מישפט ביעלודלהאוועק בברלין. בברלין נגמר עתה מישפט ציר מועצת הממלכה האנטישמי ברוהן וחבריו. הוא מוציא לאור עתון שישמו „דיע וואהרהייט“ ותעודתו להוציא דבות על אנשים, שאינם רוצים לתמוך בו. ביחוד היה העתון הזה שבט רשע לאנשי עסק יהודים. חלק המודעות היה מלא מודעות של יהודים, שהפיל אימה עליהם או הוציא עליהם לעז עד שהתרצו לישלם לו כסף לא יחרץ בתור יזכר מודעות.

בנהושתים. בעיר הוטנא פרוץ ריב בין ראש הקהלה החרדה ובין הגבאי. הגבאי לא נתן להכריז על אספה כללית, שלא החלטה כמועצת הקהלה. וראש הקהלה, שעשה את הדבר מדעת עצמו, הביא שוטרים אל ביהמ"ד ובאשר לא נתן הגבאי להכריז כפתו השוטרים את הגבאי בנחישות והמכריז הכריז. זה היה בשבת לפני ספר תורה, שעל הישלחן.

נקמה במתים. מקרי הריסת בתי קברות יהודיים יקרו עתה זה אחר זה בארצות המושבים. עתה נמצאו המצבות בביה"ק בעיר זנפטנברג כביהם נעקרות ממקומן ונישברות.

בנות קמות באמון. בנות הגביר החסיד ר' וואלף קלוגר בפדגורוזה (נכדת הרה"צ ר"ח הלברשטם) נצחו הפעם את הוריהן. במשפט השני, שנגמר עתה בב"ד המחוז בפדגורוזה, נפסק שעל מלוגר לישלם לשתי בנותיו מאתים בתר לחדש ורשות להם לגור בקראקא מחוץ לבית אביהן ולגמור למודיהן באוניברסיטה.

מוספר היהודים בארצות הברית. ע"פ חשבון ספר השנה היהודי בשפת אנגליא נמצאו בשנת 1907, ישנת ספירת העם, ככל ארצות הברית באמריקה הצפונית 1,777,185 יהודים ומהם במדינת ניו-יורק לבדה תישע מאות אלף, בשלוש השנים האחרונות נשלמו כלי ספס עד שתי מיליונים.

הפסקת עבודת יק"א בא"י. מפני ערעור העתונים הטורקים על ישוב היהודים בא"י והשפעת העתונים האלה על הממשלה הטורקית, המניחה מכשולים בדרך היהודים הזרים, הרוצים לקנות קרקעות בא"י, רוצה יק"א (עוזבו הכארון הירש) לחדול מעבוד בפלשתינה. זה יהיה נזק גדול לישוב א"י, כי ככל התנגדות הנהגת יק"א לישוב לאומי בא"י הלא כבר השמיעה הן רב שם ועזרה הרבה להתפתחות הישוב החדש.

יהודים מקנאים קנאת הקתולים. כאספה רבה של יהודים, שהיתה בברלין, החלטה מחאה נמרצה נגד ראש האזרחים היהודי ערנסט נתן ברוטי על בזותו את הדת הקתולית ואת האפיפיור. בהחלטה נאמר, כי כשם שאינם סובלים בתור יהודים נאמנים בזיון הדת היהודית כן אינם סובלים, שייבזו דת אחרת והם מתעצבים על אשר ערנסט נתן הוא יהודי ואין דתם ולו מאומה. המחאה הזאת בחתימות יהודים רבים נשלחה אל ארגן הקטולים „גרמניה“, גם מערים אחרות באשכנז נשלחו מחאות כאלה.

יהודי קוקו. היהודים ההרריים בקוקו, שישבו שנים רבות במנוחה, התחילו בימים האחרונים, כנודע, לסבול העקות ורדיפות מכל צד. האדמיניסטרציה אסרה עליהם את התנועה ממקום למקום וחיבה אותם להתגורר במקום שנולדו שם והוציא ממקום זה נחשב להם לחוץ לתחום. בגלל זה החליטו היהודים ההרריים להשתרל לפני מיניסטר-המלחמה, שייכנסו הצעה להדומה, שתאשר את זכויותיהם. יחד עם זאת הם מבקשים מאת המיניסטר, שיתיר להם מיד את התנועה ממקום למקום כנגבולות החבל הקובאני והטיריקי עד שתפתר השאלה בדומה. **קוזקים בבית הכנסת.** בעיר קאמענעץ ברוסיא באו בראש השנה חמשה קוזקים אל בית הכנסת

עד כמה צדיקים היהודים לזהה, שלא לתת פתהון פה לצורדים. מראה המקרה הזה, שקרה בקירקליזה אצל סאלוניקי. ההבדה הטורקית להגדיל את צי המלחמה קבעה בכל מקום קופסות, למען יהן כל אדם את נדבתו. קופסה כזאת העמדה גם בבית חדרה יהודית שם. בכוא גזבר הכרת הצי, לפתוח את הקופסה, מצא בתוכה כסום קטן מאד. במקרה שונא ישראל הוא הגובר ומסר את הדבר לעתונים בכעס ובמשטמה ליהודים בכלל וקרא לאחיו, לקרוא קונם עליהם. כמובן הכהישה הנהגה ההבדה היהודית את הדבר והוכיחה, כי נאמנים הם למדינה. בא הלום מוזין הוקר לשונות בפקודת האקדמיה הווינית, לערוך אנקטה על-אזות תודתו הספרדי אשר ליהודים לתכלית מדעית. כפי היהודים הספרדים נמצאים ע"ד שירים וספורים עתיקים, שהביאו מספרד בגלותם ושכבר נשכחו מפי הספרדים עצמם. לכן חשובה מאד החקירה כזה. יעקב פרהיה.

מקרב ומרחוק.

ענינים מדיניים. הפישר בין המשכים והאשכנזים, שנחשב כנגמר כבר, עומד ישוב בסכנה. המשכים נחמו מנמיתם לשלום וחזרו גם מתנאים ישכבר הסנימו לאשכנזים. הרדיקלים שבהם הפסידו את אמץ לבבם להתגבר על קשי ערפם ואינם נותנים לחלק את הנהגת המדינה לשתי מחלקות ולחקציע את הנלילות האשכנזיות בארצם לאשכנזים לבדם. כמעט אין עוד תקוה שיבא הפישר לידי גמר. באפן הזה יבטל ועד המדינה — גם בועד המדינה במורביא פרוץ סכסוך בין המושכים ובין האשכנזים והסוציאליים, האחרונים עושים אבסטרק-ציוא כמו בועד המדינה כשמייערמארק. גם בגליציה המצב מסוכסך בעבור תקון סדר הבחירה. — לעמת זה חלף פחד סכסוך חדש בין אונגרן ואוסטריא והתפתרות ממשלת אונגרן דחדשה. אונגרן דרשה, שיתחייב הבנק האוסטרי-אונגרי, להחליף בכל עת שמטות-כספו בזהב. כונתה היתה, שלא תהיה אונגרן תלויה באוסטריא בקניית מעשי חרשת. כי כל זמן שאין חובה על הבנק להחליף שמטות כזהב אין לישטרות כספנו הערך השלם בחוץ לארץ והקונה סחורה בחוץ לארץ בשמטות האלה מפסיד. ע"כ רוצה אונגרן להטיל חובת חלוף בזהב על הבנק, לכל תהיה אונגרן זקוקה לקנות כל צרכה באוסטריא. כזה היא רוצה לצעוד צעד ראשון בקריעת שני חצאי הממלכה זה מזה. ממשלת אוסטריא מאנה להסכים לזה, אך כבר התפשרו ממשלת אוסטריא מסכימה בעקר הדבר. — ממלכת פרום הבלה מזקן הולכה וקרבה אל קצה. ספינת מלחמה אנגלית הגיעה דרך לישון ים פרום אל עיר החוף לינגה וצבא אנגלי יצא לישמור את העיר מפני השוודים. בשיראם התנפלו הפרסים על רבע היהודים. — הצאר יבא בשבוע הבא לפוטסדם לבקר את קיסר אשכנז. — ממשלת צרפת נחלה נצחון גדול נגד הסוציאליים, שהאשימוה בי עברה על החקים בשעת שביתת פועלי מסהיב והסיתו כה את העם. רוב הפרלמנט הביע בטחונו בה.

שונות. ממשלת פורטוגל כשלה את למוד הדת בבתי-הספר ותחתיו הנהיגה למוד חקי האזרחים, זכויותיהם וחובותיהם. — טת חולאלונקורן מלך סיאם, הוא המלך היחיד מכל מלכי הודו, שנשא עומד ברשות עצמו ולא נתן את אנגליא וצרפת לבכוש את ארצו, כי השכיל לקבל תרבות אירפה ולהנהיגה בארצו כקיסר יפן. גם בנו המולך אחריו למד חכמה באירפה וסיאם הוא אחת ארצות ההשכלה בעולם. — נודע לממשלת פרום, כי המלך מחמד עלי, שהורד מכסאו וגלה לרוסיא מעיר את המפלגות בפרם למרוד במכתבים שהוא שולח אליהן, כזה הפסיד את שכר כמלתו, שקבל עד כה. — עבדאל המיד, השולטן הטורקי הקודם חולה. — לממשלת פורטוגל נודע, כי המלך מנואל ז"ה לו שטרי כסף בלי ידיעת המניסטר. ככל המניסטריות נגלו נגבות ושליחת יד. — בלבוב עשו הסוציאליים הפגנה גדולה בחוצות כשביל זכות בחירה כללית ושוה. — בקצת מקומות במערב הנהיגו „טעלעוורישער“, הוא מכונה מלגריפית הכותבת מרחוק. אדם כותב על לוח הקבוע במכונה והחרט שבמכונה במקום אחר כותב בן גם הוא מעצמו. — בברלין היתה שוב מלחמה בחוצות בין פועלים ושוטרים. קצף העם על הממשלה הנסוגה אחור הולך וגדול ובכל שעת הכשר הוא מתפרץ. — הטורקים הפסיקו את הקונם על היונים. מחלת השולטן הקודם אנושה.

הדבר הזה צלח ביד מר י. ב. לבנר בספורו "שונאי ישראל". הציור הזה בתמונת זעיר אנפין הוא אמת ככל העתים ובכל הזמנים. בכל המעמדות ובכל המצבים מעת צאת עם ישראל על אופק ההסתוריה עד היום הזה. על כל צרה שלא תבא הוא אשם. על כל תקלה הוא חייב. אין פורעניות, אשר לא יעמיסו על שכמו למשא ואין דבר רע, אשר לא יכתבו על הישכוננו לחובה. ומה ישמח לב הילד היהודי בקראו את סוף הספור, כי "למס" צורר היהודים טבע בנהר. הילד יקרא בודאי בעליצות נפשו: "בן יאבדו!" חבל שאנחנו הגדולים איננו יכולים תמיד לראות ולשמור במפלת שונאינו. העובדה האכזרית באה ומטפחת על פנינו: כל המיצר לישראל ישנא ויעלה מעלד מעלה ועינינו רואות ובלות...

את הספור הראשון "המלאכות" הריני מזכיר כאחרונה לא מפני שאחרון אחרון חביב אלא מפני שמדנצינוני הוא ביותר, ומתורה אנכי שמכיון שנתתי עיני בו היתה חשובה בעיני מסירת המורעה של העורך "בעקבות ספור אנגלי". מכיר אנכי במהבר שאינו מבין אפילו מלה אחת אנגלית ולמה איפא, זרקת החול בעיני הקוראים? הלא ספור מקורי הוא, ואל יהיו נא דברי אלה בדברי המפלא הירוע, בראותו על שער הספר "גדפס בזוטאטיר" והקשה מה קמלין? אלא שמע טינה ישנאם בלבוב! המכתב האחרון בה"לוח מתלמיד החרד המתקן כרוהטין מחוק את השערתו. התלמיד הלז מגלה לנו סודות מן החרד (מובן טאליו מבלי דעת המנהל!) "כי שמועה נפוצה בעיר שמר סופרמן רוצה לעזוב את העיר מסבת מעוט משכורתו, אך התלמידים מתפללים לדי וגם מבקשים מהוריהם, שלא יתנו למר סופרמן להפרד מאתם." האין במכתב הזה התכנית להציור "המלאכות"? ואם בן סופו של "הלוח" נעוץ בתחלתו, והישלט מלמעלה "בעקבות ספור אנגלי" הוא בדוי, כדי לסמא את העין ולהעלים את המדנצינוני שבו.

את כל זאת לא הייתי מבליט לולא הייתי רוצה לבא לידי המסקנה, שאין אני מסכים כלל לפעול ע"י התלמידים למותם החמרת של המורים. האמצעי הזה היה ראוי להמלמד מהחרד הישן, אשר בעתים לא רחוקות צוה את תלמידו, שלא יוסף להתראות בחרד כטרם יביא את שכר הלמוד. מרות המורה יפול בעיני התלמיד בה בשעה שהוא יודע, כי מורהו תלוי בו במדה ידועה. ואולי מפני הטעם הזה לא היו חרשים רז"ל לקבל שכר למוד. כלל גדול היה אצלם ומורא רבך כמורא שמים" וזה היה יכל להיות אם היחס היה חפשי לגמרי ואינו תלוי בדבר. אגב ארחא מוכרח אנכי לאמרה, כי בעקר הנדון תביעותיהם של מורים עברים רבים גדולות וקשות מנשוא. על פי רב מקבלים מורים עברים פי שלש ויותר ממורים מנוסים בכתי ספר לעם הכלליים ועוד אינם אומרים ד"...

אך הריני שב אל הספור "המלאכות". מר ישרפשמן הוא אמן אמתי של הישפה. הוא מישפיל את עצמו למדרגת הילדים וכישפתם הם הוא מספר להם. וישפתו היא מבעית-ילדותיה, נהנה ורכה ושופעת כישפת-אם. מן השירים מצטיין השיר "בעריסה" מאת פינסקי. מתגעגע גם אתה לישבת על הדרגש לרגלי הזמנה ולשמוע באזנים נטויות את ספוריה הנעימים המלמטים את חוש השמועה ומלהיבים את הדמיון. "ארצנו...", "מישיח" מה רב הקסם הצפון בשתי מלים הללו! הן הנה מזעזעות תמיד איזה גים כעומק לב היהודי, ישתי אלה מלוות אותו כשני מלאכי שרת טובים מן העריסה עד שובו לעפרו...

בכלל עושה "הלוח" רשם טוב מאד בן בחיצוניותו וכן בתכניתו הספרותית-ילדותית, ובדאי שלא יפקד מקומו כישום בית יהודי, שיש שם הכרת ערך כל שהוא של השמה הלמודית החדשה. ישעיה פֹּכס.

הערות למנות.

הבלשן המצין במאמרו המצין "הארתוגרפיה העברית" (המצפה 40), הד"ר ש. ברנפלד, אומר, ובצדק, כי במלות, למשל, חודש, שורש, אוון הן מיתרת ומקלקלה. יען שאיננה שרשית; אבל מודה הוא, כי

בשוית מהרים מלובלין סי קביב מוכא, בי ר' יצחק במהר"ר אברהם ר' וואלפס מלבוב, בן מ"ז שנה, נתן בוויין בחליו גמ לאשתו (ילדה) מרת בת שבע, בת הקצין הריר וייביש, כדי להצילה במותו מזיקת היבם, ואח"כ בקומו מחליו לא הפצה האשה לשוב ולהנשא אליו אלא אם יכתוב הוא לה תנאים חדשים ויתן לה — נוסף על הכתובה עם התוספות של ארבעה אלפים ושש מאות זה מכבר — במתנה גם הבית שהיה לו בלבוב, כמו לא היתה מעולם אשתו וזה עתה באה אתו בקשר השרוך. והגאון מהרים מלובלין אבדיק לבוב בזמן ההוא ערער על הגט והוציא פס"ד (וכן נאונים אחרים, כגון מהרים יפה בעל הלבוש ועוד), כי הוא גט מוטעה ואסור להאשה להנשא לאיש אחר עד שבעלה יתן לה גט שני כד"ן וכהלכה. והנה אותו ר' יצחק במהר"ר אברהם ר' וואלפס מלבוב המוכא בשוית מהרים מלובלין הגיל הוא אחי אשתו של החכם ר' יונה הלוי לנדא. שהיה אחי חמיו של ר"ו פאפר 16).

16) יידי החכם ד"ר וואכשטיין בוויין העירני ע"ה. הגט נעשה בשנת שצ"א ובערסה ותחבולה של אחי האשה האלוף סהר"ר וייטיל בהקצין הריר וייביש וגיסה האלוף סהר"ר הירץ בסהר"ר שמואל, והגאון סהרים מלובלין היה בעל דורתו של כה"ר יצחק במהר"ר אברהם ר' וואלפס, נותן הגט, גיסו של ר' יונה לנדא (ע"י שוית סהרים מלובלין סי קב"ג). הקצין הריר וייביש הוא ר' שמואל פייביש ביד משה אהרן האוסים ספראג, שהיה מנהיג בוויין והותן השוע והפרנס (שם) הספורס ר' אברהם איטונגא ויסת שם בשנת שצ"ו. והאלוף סהר"ר וייטיל בנו הוא ר' נתן פייטל בעל "תק נתן, המיו של ר' יוזפא כ"ץ בהגאון בעל הסמיע (שהוא והג"ס הנוך הענדל ביד שפריה היו ספרדי הגט הג"ל) ואבי הג"ס שמואל פייביש כ"ץ בעל לקט שמואל. ע"י "איצת התפוח" ה"ד ע' 462 והספר "יודישע פריוואט בריפעע" מאת החכמים לנדא — וואכשטיין סי' 1 וע' 9 בתקונים ונוספות לצד 53. הספר הזה יצא לאור לפני ימים אחדים והוא מסמון יקר לכל הובבי קדמוניותיו. הסכתבים וההערות עליהם יכלו הרבה דברים טובים, הרשות ונצורות, לדברי ימי היינו הפנימיים ותולדות גדולי ישראל.

עיון בספרים חרשים. "לוח"

ימי נעורינו ערך ע"י צבי ישרפשמן הדוהוביש תרע"א. רוח חן וקסם ילדותי שפוך על "הלוח" הקטן הזה. דומה שנכנסת אל גן נאה וזהרורי כמה סוככים אותך מסביב, צפרורי בקר מלחשים באונדך בחשאי וריה פרחים עולה באפק. אך את רובי הגונים ושלל הצבעים אין אתה רואה. כי הפרחים טרם התפתחו. כסר המה עדין, זה עתה התחילו להעלות נצה, אך בחושך הדק אתה חש' ומרגיש, כי בעוד מועד יבא הודם, יראה זיום, ישנאו ויגדלו ויהיו לשושנים נחמדים מרהיבי עין.

בהנאה מיוחדת הנך שוהה בחרד הילדים, וכמו המורה ברוך בחזיון "המצפא", עומד אתה מן הצד ומסתכל בקורת-רוח ומתענין בשעשועי הילדים. הרי זה המורה ברוך עם הספר תחת בית שחיו בא ללמד ושכח את מטרת באו. במחו עובדים בודאי ימי נעוריו הוא, ימי נעוריו בחרד הישן, שם היה הצחוק — קלות-ראשו, השעשועים ממצוות לא תעשה והפזו והרקוד — מחיבי מלקות! נער היה גם הוא, אך ילדות לא היתה לו, ולכן הוא דרוי וסחוף ועצוב כל הימים ואינו שמח בחיים. "השתעשעו, קטנים, השתעשעו! הוא קורא באהבה וגעגועים רבים, ימצא נא הילד בילדותו די ספוקו גם בגשמיות, במבעיות ולא ברוחניות לבד...

הספורים "בגן", "אהבת בן" והחסד הראשון" אעפ"י שאינם מקוריים לגמרי, כי נמצאים באלה וכיוצא בהם גם בספרות הבללית הילדותית, אך המחברים מלאו את תפקידם באמונה וכשפה פשוטה קלה וגם פיוטית עבדו את החומר בראוי ומובטחנה שכל הילדים לא רק יתענגו בקריאתם, אלא גם, וזה העיקר, יקלמו את הזרע הטוב עמוק בלבם לאהבה את כל האדם ככלל ואת הוריהם בפרט. ישנם אומנים היכולים לחרות על שמה קטן מאד כמו על גב פנינה עיר גדולה עם המונה ושאוניה בתיה מגדליה וארמנותיה; על פסת נייר קטנה ככה איש כתב אחר הסופרים את כל המשח חומשי תורה.

זכה לו ונסמך בו 4; ג) ר' יהודה ליב, שנמצא חתום בשנת שצ"א ושצ"ב בין מנהיגי העיר, נכאי צדקה 5) (ונכאי צדקה היו על הרוב דיינים, בקיאים במיב ההוראה). וימת לערך שנת ת"ה במוכה מהעזבו של מאתים וחמשים זה פ"ו, שנתנו יורשיו מכספו כאותה שנה לצורך נדן בשביל בת אחיו הבא אחריו להלן 6; ד) ר' יששכר בער, חתן הג"מ זכריה מענדל קלויזנר מקראקא, אביהם של האחים הגאונים ר' אריה ליב אבדיק ויין ופרעמישלא וקראקא ור' צבי הירש אבדיק לבוב ולובלין, שנעדר (ר' יששכר בער פאפר) ביה טבת ת"ח ואשתו מ' מלכה מכה אחר מותו לאחיה הג"מ צבי הירש הג"ל (כהיות משכן כבודו עדיין בקראקא) ביום ר' אלול ת"ש את הזקת הכיפה, שהיתה לה במקום קראקא (במושב הנוצרים) עם כל הסחורות והארונים, המנעולים והבנינים שבתוכה 7; ה) האלוף כהר"ר שלמה, שנאסף במנפה ב"ה בסלו ת"יב; ו) מרת מלכה, שנפטרה ר' סיון ת"ג 8. בפנסק הקהל מוכא, כי הנעלה כהר"ר יששכר בער בהמנוח כהר"ר וואלף פאפרש כ"ץ מכר כ"ז תשרי שנת ת"ו את חלקי המקום, שהיה לאביו בכהני בעיר גניזן וירשוהו הוא ואחיו אחרי מותו 9). וכפי הנראה דר ר"ו פאפר לפניו כגניזן (כטרם שבא לקראקא וקבע את מושבו פה) או כי התגורר שם לעתים קרובות לרגלי עסקיו הרבים, שרחבו ונסכו והגיעו עד פולין גדול, גם את אחיו ר' אורי ליפמן כהר"ר ישראל גרשון הכהן אנהנו פוגשים באותה מדינה ורואים, כי גם לו שם והיינו בעיר לונטשיץ רביעית מקום בכהני והוא נתן אותה כמתנה לבנו ר' גרשון והוא מוכר מ' שבט ת"ו את החלק הזה להאלוף ר' שמעון חתן ר' אברם ר' מאשילש מקראקא 10). בפנסק הח"ק דף קמ"ו ע"א נזכרה הרבנית מ' מלכה ביד גרשון כ"ץ פאפרש, שמתה מ"ז בסלו ת"ה, ונמצא לפ"ה, כי אחותו של ר"ו פאפר היתה אשת מורה הוראה, רב בישראל, בשם "פאפר" נקבו כפראג הרבה אנשים חשובים, קצינים, מנהיגים ורבנים וזה עוד כמה שנים קודם לזמנו של ר"ו פאפר מקראקא 11). ונראה, כי מוצא השם הזה הוא ספראג, ור"ו פאפר הוא בנו של ר' גרשון ביד שלמה כ"ץ פאפר, שאשתו (של ר' גרשון) מתה שם בחדש חשוון שנת שס"ט 12). בשנת תק"י או תקל"ז נפטר כפראג הראש ר' יצחק בהאלוף מוהר"ר יהודה ליב כ"ץ פאפר, שנסמך בתואר "מורנו" מאב"ד דקראקא 13), וקרוב לודאי, כי הוא היה מבני בניו של האלוף הקצין והגדוב המפורסם ר' וואלה פאפר מפה.

ולר' יהודה ליב לנדא חותנו של ר"ו פאפר היו עוד בן ושתי בנות: א) האלוף ר' אברהם, שנפטר מ' אלול ת"ה; ב) מ' גיטל; ג) מ' הנה, שמתה הראשונה כ"ז אדר שפ"ב והאחרונה י"ט טבת ת"ט 14), ור' אליעזר ליפמן אחיו של ר' יהודה ליב לנדא הג"ל הניח אחריו שני בנים ושתי בנות: א) האלוף ר' יצחק, שנאסף ו' אייר שפ"ב; ב) ר' משה, אדם גדול בתורה, צורבא מרבנן, שלקחו אלהים ביד תשרי שפ"ג; ג) מ' הענדלי, שיינ' י"ט חשוון שפ"ד; ד) מ' מינדל, בלתו של הדיין ר' אברהם חתן הג"מ משה בהג"מ יוסף כ"ץ בעל שוית שארית יוסף, שנעדרה י"ד טבת ת"ט 15).

- 4) ראה סאסרי, ר"י ישראל זק' בהמצפה שנה ג'.
- 5) סהברתי, "דברים עתיקים" ע' 8 סי' ה' וע' 9 סי' ט' וע' 10 סי' י"ב וע' 12 סי' ט"ו.
- 6) סהברתי, ספנסקי הקהל בקראקא ע' 8 סי' ה'.
- 7) האחים ר' הירש ור' יהודה ליב פאפר נתנו כל אחד עשרה זה פ"ו סעות מצות סהג הסכת שנת שצ"ב. ע"י סאסרי, דברי קדם" ב"לוח שעשועים" תרס"ב ע' 200 וע' 203.
- 8) פנסק הקהל י"ג אב ת"ד ור' אלול ת"ט.
- 9) פנסק הח"ק דף צ"ט וק"יב ע"א ודף קמ"ו וק"יז ע"ב ודף קכ"ה ע"א.
- 10) סהברתי, "דברים עתיקים" ע' 31 סי' ל"ו.
- 11) שם ע' 32 סי' ל"ה.
- 12) ראה האק, "גל עד" ע' 83 סי' 166, ומספחות ק"ק פראג ע' 254 — 259.
- 13) ע"ש ע' 254 סי' 2398 והערה 3. בשם "שלמה" נקרא גם בנו של ר' וואלה פאפר.
- 14) ע"ש ע' 259.
- 15) פנסק הח"ק דף ע"ז וק"י"ד ע"ב וק"יב ע"א.
- 16) שם דף ע"ה ופ"י וק"י"ב ע"א וסהברתי, "דברים עתיקים" ע' 23 סי' כ"ה.

אנשיל בויער
מאורשים בחוהמ"ס
רוסמוועטשאק
ברזאסטעק

מקרב לבכי פנימה אברך כמזיט את גיסי יקירי
וחיביי מר אנשיל בויער לארוסו את מרת פרידה
קארפף. מזיט גם להוריו היקרים.
מאיר מיהלבערג ורעיתו — סאמבור.
הנני מברך מקרב לבני את ש"כ הנכבד מר חיים
איינהארן באשפיצין לארוסו עם מ' פערל רובין בדוקלא.
מזיט להוריו ולכל המשפחה.
הירש נעבענצאהל — אשפיצין.

אהרונות
ועידת הסתדרות יהודיות. מוין מודיעים
אותנו בשעה האחרונה כי היתה שם בשכוע הזה ועידה
של חברות חסד הגדולות, להועיץ כמה להושיע את
יהודי גליצא. המועצה לא נגמרה ותמשך עוד.

אונזערען פאמיליען עמפעהלען וויר
דיא קאלינער ציכאריע יאויפ'ס בעסטע.

באור החיים עה"ת פ' נח ח' כ"א ד"ה כי יצר
לב האדם; מעם זה מועיל לכל דנו "בכרחי" אבל
עב"פ עגוש יענש על אשר וכו'. המעיין יראה כי
המאמר הזה נעדר הבנה. באמת נתחלפה פה במלת
"בכרחי" ת' בח' וצ"ל "בכרת". וכן מצאתי בדפוס
וויניציא, שנדפס בחיי המחבר. אלקנה קורנבלים.
לפני איזה זמן היה וכוה ב"המצפה" ע"ד הכני
סגל ללוים והנה מצאתי בתשובות הרא"ש פלג ב'
סימן א, שהביא שם דבר בשם מורו הרב רבי יצחק
סגן הלוים וכן בכלל מ"ח סי' ג' כתב: סגני לוי מורי
שארר ה"ר אברהם הלוי. וכונתו בתאר זה היא ע"פ
המשנה בכורים פ"ג משנה ג' הפחות והסגנים וכתב
שם התו"ט: נראה דהסגנים סגני לוי. ומה נהנה
שכל לוי חתם שמו "כן פלוני סג"ל" שכבד את אביו
בתאר סגן לויים וראה קידושין ס"ט וברש"י שם ד"ה
ואבינה בעם ימ"ר.

לאמטי מיימאנן
מאורשים
גליטט (בוקאווינא)
בוטשאטש.

במלות כמו: קול יום, שיר, ראש, שם האות הנחה
במקומה עומדת, ואין להשמיטה. יען כי היא בהן
שרשית. א"כ אפוא אך לפום רהיטא הוא הושב
להלן את המלה "שיטה" בין אלו שהאות הנחה בהן
היא מיתרת, כי הלא שרשה בלי ספק, הוא "שומ"
מנע"ה וא"כ ה"י בה שרשית, כמלות: שירה, בינה.
אברהם לאנדמאן, מטיף בוויין.
"כל ת"ח שאין שפתותיו נוטפות מור לפני רבו
תכונה, שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מר' (שבת
ל'). על זה הציו מהרש"ל שם. "יש לומר דסמך
אסיפא קרא ידיו גלילי זהב והמבין יבין." פתרון
חידתו היא לפ"ד רמז על אותו פושע ישראל הגלילי,
שאמרו עליו בנימין שנדון בצואה (גלל) רותחת על
על היותו מלעיג על רבוי חכמים. ומראת הצנוורה
סתם דבריו "והמבין יבין" לעד.
האדם האנוס לבטל דעתו אומר בורגון: "איך
בין נישט ישטארקער ווי איין אייער-בייגעלי." לפ"ד
חמליצה נישתבשה מן "אהרן כעגל", שלא יכול לעמוד
נגד ישראל והיה אנוס לבטל רצונו מפני רצונם.
יצחק זאב כהנא.

יצא לאור
פירוש על משלי לרבנו יונה גרונדי
על פי כתב-יד אקספורד עם מבוא על
קורות ימי חיי המחבר והערות ומראי
מקומות מאת ד"ר אברהם לעווענטהאל,
רב בהמבורג.
מהירו 4 מארקים, לשלוח במקדם
ע"פ האדרסה
Rabbiner Dr. Löwenthal
Grindelallee 79 Hamburg 13

- בבית המערכת של "המצפה" נמצאים
הספרים האלה למכירה:
דעמביצער, ברילת יופי תולדות הרבנים בלבוב
ושאר גדולי ישראל שני חלקים K. — 4.
דוקעס, אודה למושב תולדות רבני
אלטנא, האמבורג, וואנדסבעק (אחי"י) " 1.50
רובין דר. שלמה השארת הנפש " 1.
" רזי עולם על כל מיני מסתרים
בלמודי ה"ן או כתות התיית " 1.
" פרס ויהודה על אמונות ודעות
ומנהגים שקבלו אבותינו מאת הפרסים
ודתייהם " 1.50
" האמונה בשתי רשויות ורשומיה
בספרות ישראל " 1.
" תהלת הכסילים הוצאה שניה
עם תקונים והוספות מאת המחבר " 2.
" ברוך שפינוזה בגושי אהבת אלהים 40
" ספור יצירת העולם במעשה
בראשית תורתנו " 1. — K.
" שני רוחות הפילוסופיא
על אמונות השניות ודעות האחרות " 1.
" שטערן, דר. שלמה רובין זיין לעבען
אונד זיינע שריפטען (אשכנזית) " 1.
" סחור בל אלה בלי שכר המשלות.
- (1) ברוזאב י. ל. אוצר השרשים מעובד
ע"י מ. שולבוים מעברית לאשכנזית K. — 5.
" מאשכנזית לעברית " 6.
(2) גרוובסקי וקלויזנר, מלון של כים
מעברית לאשכנזית ורובית עם נוספות סלים
חדשות מכורך הדד K. — 6.
(3) גינציג ע. דר. פוכס י. ש. דר. האשכול
מאסף ספרותי ומדעי, המשה חלקים תרניה
ס"ת K. — 9.
" כל חלק " 2.
(4) גרעבער, אוצר הספרות שנה שניה
רביעית, כל אחת K. — 3.

הריני מנקש לבית מסחר הספרים שלי
קורספונדנט עברי
שיש לו כתב יד יפה ומטיב לכתוב
עברית. השכר לפי בשרונותיו.
L. FORTGANG, KRAKAU.

הסתדרות אמנה.
(KREDIT-UNION)
סניף חריש בקראקא רחוב גראדוקא 32
המשרה פתוח בכל יום משעה 9 עד 1 לפני הצהרים ומן 3 עד 6 אחר"צ.
בישבת ויו"ט סגור.
תכלית מוסד הבנק הזה של אנודת-שותפים גדולה היא להרים המצב
הכלכלי של יהודי גליצא במתן הלוואות בזול, תמיכת כל התאמצות להסתדרה,
המתגלה באיזה מקצוע כלכלי, וביחוד ביסוד מחסוני תעשיה ואגודות כלכלה
מכל המינים ועזרה בדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של סוחרים ובעלי
מלאכה יהודים.
הננו מזמינים את אחינו בכל מקום שהם, לקנות מניותינו בנות 25 כתריום,
ולהפקיד אצלנו פקדונות כסף
נגד 4 1/2 אחוזים במאה עסקא.
הנהגת הקרדיט-אויניון.

Newyorker Germania
Lebensversicherungsgesellschaft.
Ve rsicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilans Ende 1905 . . . . . 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 . . . . . 30,748.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . K. 2,215.336.— } 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende . . . . . 11,718.647.—
Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn
die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen,
in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reise um die ganze
Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die
zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Ver-
sicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über
die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlicheu Instruktion.
General-Agentur für Westgalizien:
Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.
Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

דער חסידזימוס.
ספר יקר ונכבד לקורות השתלשלות החסידות מימות
רבנו הבעש"ט הקדוש זצ"ל עד דורנו זה, וקורות חיי כל האדמו"רים
הקדושים, אדירי האמונה, נושאי רגל החסידות וזלה"ה מאז
ועד עתה, חובר בשפה הגרמנית מאת הה"ג הספורטס החוקר
המקובל, נזר החכמים ופאר החסידים, מוהר"ר אהרן מארקוס
שליט"א. הספר הזה הוא חדש בספרותנו, כי עד עתה לא
נכתב שום ספר, שיספר באריכות תולדות החסידים והחסידות.
כמו הספר הנ"ל, ועשה רעש גדול בתבל. מחירו מכורך 12 M.
להשיגו בכמהים של **S. MARCUS Buchhandel**
in HAMBURG Schlüterstr. 79.
בן יש להשיגו בבית-מסחר הנ"ל שאר ספרי ה"ד אהרן מארקוס נ"י.

Wundervolles für Bruchleidende!
K. k. patentirtes
(Patentnummer 41589)
Radikal abhilfliches Bruchband.
Kleinste Dimension, geringstes Ge-
wicht, ohne Feder oder Metall,
schmerzlos, ohne Druck wirkend.
Anfragen mit Retourporto an:
M. KANTROWICZ, PODGÓRZE,
Galizien.

מורה
פנוי בעל כשרון פרגוני היכול ללמד
היטב תנ"ך ונפ"ת וכפי כשפות המדינה
יבוקש בשביל ישני נערים משלש עשרה
שנה והלאה. שכרו שתי מא"ת כתר לחצי
שנה מלבד מזון ומזונות. לפנות אל:
Trachman Wróblík-szl. bei Rymanow
10 Kronen fäglich!
kann jedermann auf leichte Weise
verdienen. Senden Sie Ihre Adresse
nur auf einer Postkarte an die Firma
Jak. König, Wien VII|3 - Postamt 63

יצא לאור ההלק השביעי לספר
תולדות ישראל
מתוקן ע"פ המקורות הראשונים בדי
זאב יעבין
מראשית ימי האמוראים עד ימי תכלית
רום קרן התורה כנבל ודלדולה בא"י משנת
3953 עד שנת 4080 לימות עולם.
מקחו K. 5.35 חוץ פורטו העולה לשלשים
העללעה, בהקדם משלוח הכסף.
נמכר בבית המחבר
W. JAWITZ, BERLIN N. 24.

יצאו לאור שני ספרים:
א) "המישור"
להבין את כל המסורות משי ההבנה
שבכתבי הקודש כפשוטם ממש, במקום
שלא עמדו הפשטנים הראשונים או
האחרונים על הפשט הנכון.
ב) "אשכולות הגפן"
שירים על כל תנ"ך.
מאת
יצחק זאב כהנא (יזיכה)
מחיר כ"א 2 K., שניהם יחד 3.50 עם
המשלוח. להשיגם אצל המחבר:
W. Kahane Kozowa (Galizien)

האמעל ורעסטוראציאן כשר
לבע"ב יהודים של
שלום אהרן ראזענמאל
בלבוב, רחוב רועניצקא 13
טעלעפאן נ"ו 1314

VERLÄSSLICH ORTH.
כשר RESTAURANT כשר
des JACOB PINKAS
WIEN II., Lilienbrunnng. 9.
nach dem Grand Hotel National, Romania
u. Russie.
רעפערענצען: הרב הגאון מו"ה ישעיה פורסט נ"ו
רב רשימשל וויען.

המצאה החדשה!
ספר טוב לבתי ספר ולחדרים
המדריך בשפת כתבי הקודש
הלוא הוא המפתח לתנ"ך ולגנוי הלשון.

דרך הדישה גלמוד וללמד כל ישרי תנ"ך
בתשע טאות פסוקים, וכל ספורי תנ"ך
בלשון המקרא בקצרה, עם כל המצות
ויסודי הדת, ועם רשימת המלים, לחות
לנשיות השמות והפעלים ותרגילים רבים
(הטוב לכל לומר דקדוק) הכל בועתקה
אישננות צחה וגליון לחנוכי דקדוק.
מחיר חוב'א בטר אחת, עם פארטא K. 1.20
ע"י נאכנאהמע K. 1.50 — להשיגו אצל
דמחבר

J. L. RABIKOWICZ, Religionslehrer
Boskowitz (Mähren).
פראספעקט וסכתבי תעודה מאנשי שם אשלה
לכל דורש הפשי.

איך זוכע איינען טיכטיגען
בוכבינדער געהילפען
פיר פיינע יידישע ארבייטען, דער אין
פרעסס אונד האנדלענדאלדונג גוט
פראקטיצירט איז. דער פאסטען איז
דויערנדיג, געהאלטס אנשפריכע ערבייטמעט
DAWID NADLER, Buchbinder
Maramarossziget (Ungarn).

איינען שו"ב
מיט צייגניססען פאן רבנים יראים, ניכט
עלטער וויא 30 יאהרע זוכט דיא חברה
מחזיקי הדת אין אנטווערפען, דך צו
ווענדען אן
Dr. Wolff, Hoptand 43 Antwerpen.

לתקון ספרים
בבית מסחרי הגדול נמכרים
קונטרסים בודדים מכל הש"ס
דפוס ראם בווינא. סכל מסכת אובל למכור את
עשרת הקונטרסים הראשונים. כל אחד מחזיק
די דפים, סחור כל קונטרס עשרים העלער
סלכד הפארטא, כן יש לי בבית מסחרי הגדול
כל מיני ספרים סכל הדפוסים. הכל בכריכות
טיבות והזקות למיניהם. קונים פרטים ומ"ס יפנו
נא אלי בדרישותיהם. ואסלא הפעם על צד היותר
טוב. גם נמצא אצלי, בדויע שאפלערערי בשביל
בוכרי ספרים. מחיר קילוגרם 6.50 כתרם
SALOMON NEUMANN
Buchhandlung Tarnow

Wyd.: { Naftali Hof
S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

כשרה זערכווארען-פארק

A. Finkelstein, Lemberg, Gofuchowskipl. 2.
ליעפערט אלע סארטען זערכווארען, בעסטע כשרה רעליקאמעטע. די פארק איז
לויט רען מאדערנסטען בעהעלפען אינגערעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א.ז.וו.
אונד ערצייגט נור פרימארוארע
בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

Erstes und Grösstes
Gramophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.
גענעראלפערטערער דער גראמאפאן אקציען - געוועלשאפט
סיט סארקע, שרייבענדער ענגעל
גרעסטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד
יידישער פלאטען סיט סארקע, ענגעל.
20.000 פלאטען ערסטגרעסטער קינסטלער
שטעטס אם לאגער
רעפערטורמיינע אונד ווערקשטעטע אם ארבע בעסטע אומטויש
בערינגונגען. — פרייזקאטלאגע גראטיוס אונד פראנקא.
לעסבערג, טעלעפאן II 2033
אקוי טעלעפאן 461

M. Gutwirth, Krakau
MOSTOWA 3.
Liefert Knochenmehl und
Thomasmehl in jeder
Gehaltelage zu sehr billigen
Preisen.
הכריה הייחד גדולה
של
ספרים עבריים וחדונים
הוא בית מסחר ודפוסים של:
L. FORTGANG, Krakau
דקטינות 2-3 ספרות העברית
4-2 ספרות החדונים
ישולחו ביד 20 הור בפדאקות
לקונים הים.

לעזען אונד מערקען.
דיא דענקבאר בעסטען שאנצען צור ערלאנגונג איינער הייראטס-אויס-
שטאטונג לויט גרעסע דער זיך פערטעהרענדען מיטגליעדערצאהל, ביעטעט דער
Wohlfahrtsverein z. Heiratsausstattung jüd. Mädchen
in Tarnów
דערוועלכע האט וואהרענד דער קורצען צייט זיינעס פישטאנדעס צירקא 20.000
קראנען אויף הייראטסאויסשטאטונג בעצאהלם, עט צור זיבערונג דער הייראטס-
אויסשטאטונג לאנגערצאהלענדער מיטגליעדער איינען אייזערנען פאנד געגרינדעט.
אויף וואונש ווערדען פאן דער קאנצלייא בערנהארדינעראססע 1
אויסקינפטע אונד דרוקסארטען ערטיילט.

Prawdziwe Schichta Mydło
z marką „Jeleń“
prasowane jest tak:

Główna fabryka Jerzy Schicht T. A.
... firmy ...
znajduje się w Aussig, w Czechach.
Fabryki filialne istnieją w Wiedniu, w Mor.
Ostrawie i w Ringelshain w Czechach.
Jest to wyłącznie austriackie przedsiębiorstwa, pracujące wyłącznie austriackim
kapitałem i właścicielami są Austriacy.

Kronen 5000 Verdienst
zahle dem Jenigen, der nachweist, dass meine
Wunder-Kollektion
300 Stück für nur Kron. 5.90
nicht ein Gelegenheitskauf ist u. z.
1 echt schweizer Syst. Roskopf-Pat. Remont.-Taschen-Uhr genau gehend und pünktl. regul. mit schriftlich 3-jähriger Fabrikgarantie. 1 amerik. Gold-double Panzerkette, 2 amerik. Golddouble Fingerringen (für Herr u. Dame) 1 engl. vergoldetes Garnitur bestehend aus Manschetten-, Kragen- u. Brustknöpfe, 1 amerik. Taschenmesser
1 eleg. Seidenkravatte Farbe u. Muster laut Wunsch neuest. Fason. 1 pracht. Kravattennadel mit Simili Brillant, 1 reiz. Damenbroche letzte Neuheit, 1 nützl. Reise-Toilet-Garnitur, 1 eleg. echt Lederportemona 1 Pat. amerik. Boutons mit imit. Edelsteine, 1 Salon-Album schönsten Ansichten der Welt, 1 pracht. Hals-oder Haar-Collier von echt orientalischen Perlen 5 Indische Wahrsager Tafel zerstreut jede Gesellschaft u. noch 250 Stück div. Gegenstände in jedem Hause nützl. u. unentbehr. sind, Gratis—Alles zusammen mit der eleg. System Roskopf-Pat. Taschenuhr welche allein das Doppelte werth ist, kostet nur Kron. 5.90 — Zu beziehen per Nachnahme durch
S. Urbach's Weltversandhaus
Krakau, Nr. 15
N. B. Bei Abnahme von 2 Pakete wird 1 engl. Rasiermesser oder 6 Stück Taschentücher gratis beigegeben—Für Nichtpassendes Geld sofort retour.

מכתבי הוראה גרפסיים.
הרליני ונתכזד להודיע, כי ונכתבי הוראתי נקפה העברית, טכזר הקפיקו להתפסק צעולם וקזכו כזר לנהדורות רבות, אפטר עתה להזניק בשפת הוראה יהודית גם נדפסיים. צאשכנזית חן כי לנ"ע חלף אויטוגרפסיים.
ונכתבי הוראתי כותנים לכל אחד את השפטרות, נקגל לו את השפה העברית על צריה צונק קלר וצחולאות ונעטות. רצוי התלמידים נתן כי את היכנת להזניק את נחירס עד כדי כתר צנד ונכתז אחד. צבדי להיות צטוח סלף יאצדו הונכתזים צדך עוז לשלוח וייד K. 4.35 ולקצב ארצטה ונכתזים צצ"א צאחריות. ונשונונה ונכתזים ונעטלה דוני האחריות על"י. ונחיר קונופלט טכס טל צ"ב הונכתזים לנפרע רק K. 26. פרוקפקט ונפרע הנני טולח הנס.
S. WALKOWSKI KRAKAU
Postfach 119 (Miodowa 16)

ספר נפלא
Cudowny Samouczek
Wunderbuch
zum Selbst-Unterricht der deutsch. Sprache
in zwei Sprachen (polnisch-deutsch)
vorgetragen von
JOSEF SAS JAWORSKI
Gymnasial-Oberlehrer
und **MAJER LAUB**
bekanntem Pedagogem.
Bis heute 2 Teile gedruckt zu je 32 grosse Seiten.
Preis 50 Heller pr. 1 Teil
auch Briefmarken werden angenommen.
Bei Postsendungen 10 h. mehr.
Zu bekommen bei
Majer Laub, Krakau Dietelsgasse 9.
Hier habt Ihr Gelegenheit, auf eine ungewöhnlich leichte Art die deutsche Sprache im besten Sinne des Wortes, zu erlernen.

גענזע-פעטט.
ראהעם אונד געקאמעט פערזענדעט
כשר טעגליך פרישעם לפסה
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
פרייע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
טבערזאן, מפרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף
פערלאנגען.